

KAUPUNGIN RAKENTAMINEN PIETARSAAREN KESKUSTASSA ESSEE

Roger Wingren

Kuva; Pikku prinssi ja kettu

Alkusanat

"Pietarsaarensoutu on Suomen elinvoimaisin alue.

Yksi ihminen Pietarsaarensoudulla tuottaa lähes kuusi kertaa enemmän vientituloa, kuin yksi ihminen Etelä-Pohjanmaalla ja neljätoista kerta enemmän kuin yksi ihminen Kajaanin seudulla.

Keskellä Vientisuomeksi kutsuttua aluetta on Pietarsaarensoutu kuin tähti, joka levittää säteilevää valoaan laajalle ympäristöönsä. Tämän yritteliäisyyden laajuutta voidaan ihastella maan korkeimpana työllisyysasteena ja matalimpana työttömyytenä"

Näin kirjoittaa Paula Erkkilä Österbottens Tidning:issä 27 lokakuuta 2019 otsikolla "Miraklet i Jakobstad / Pietarsaaren ihme"

Väitän, että yllä kuvattu on kasvanutta korkoa seudun vahvalle sosiaaliselle pääomalle, rikkaudelle, joka on kehittynyt kaupungin ja maaseudun yhteisvaikutuksena.

Suuren kertomuksen mukaan oli ensimmäinen kaupungin rakentaja peltomies Kain, joka veljensä Abelin surmattuaan joutui, hoippuen ja suojatta, pakenemaan paikattomaan tyhjyyteen, Noodin maahan, Eedenistä itään, maahan, jota maantieteilijät eivät tunteneet.

Jatkuvasti valmiina puolustamaan itseään ja perhettään hän haarniskoituu, ja lopulta rakentaa muurit talonsa ympärille. İyr re'em on heprean kaupunkia tarkoittava sana.

Maasta vailla paikkaa tulee hänen huomenmaansa. Paikaton mies rakentaa sille kaupungin, jonka hän nimeää poikansa Hanokin mukaan.

Hanok tarkoittaa initiaatiota, omistautumista ja vihkiytymistä, mutta myös hyödyntämistä. Kaupungista tulee uusi alku – ei vain Kainille, vaan koko maailmanhistorialle. Kainin pojasta Juvalista tulee kaikkien huilua ja lyyraa soittavien esi-isä, ja pojasta Tubal kaikkien kupari- ja rautaseppien.

Siitä lähtien on kaupunki sivilisaation kaikkien muotojen ja arvojärjestelmien tukipilari. Kaupungin ja maaseudun suhde on kuitenkin aina sisältänyt molemminpuolisen riippuvuuden, eikä kumpaakaan voi ymmärtää toisesta erillään.

Seutu on psalmia 1 mukaillen `niin kuin istutettu puu vesiojain tykönä, joka antaa hedelmänsä ajallaan ja jonka lehti ei lakastu; ja kaikki, mitä hän tekee, menestyy. . Seutu on kuitenkin yhä riippuvaisempi terveestä keskuksesta. Niin kuin puulla on juuret, jotka tunkeutuvat syvälle maahan ja ydin, joka kuljettaa vettä ja ravintoa oksille, lehvistöön ja hedelmille, on alueella oltava terve ydin.

Pietarsaaren velvollisuus on ottaa roolinsa seuduksi kutsutun puun ytimenä.

Centrum on latinaa, ja tarkoittaa keskipistettä tai puun ydintä. Jos ydinpuu lahoaa, kuihtuu koko puu. Niin kävi "Mommos proppo" - nimellä tunnetulle lehmukselle, joka istutettiin heti vuoden 18354 palon jälkeen, ja menetti oksansa ja lehtensä sen jälkeen, kun sitä 70-luvulla yritettiin vakauttaa täyttämällä ontto kolo betonilla. Kaikki sen jälkeen tehdyt yritykset elvyttää puu epäonnistuivat. Kun Jakob Center rakennettiin, se kaadettiin..

Voimassa olevan yleiskaavan kolmannessa periaatteessa sanotaan siksi:

"Haluamme, että yksilöllisen, yhteisen, kulttuurisen ja taloudellisen kehityksemme perustan muodostaa kaupungin ydinkeskusta kollektiivisine muisteineen ja sosiaalista vuorovaikutusta kannustavine piirteineen.

Haluamme kaupungin ydinkeskustaa vahvistamalla vahvistaa seutua ja tervehdyttää kaupunkia kokonaisuudessaan siten, että eri osat asettuvat mielekkääksi koettuun järjestykseen. Haluamme aktiivisesti ja määrätietoisesti jatkaa kaupunkimme kehittämistä tästä vakaumuksesta käsin.

Näin meistä tulee pietarsaarelaisia, näin pääsemme osallisiksi kaupunkimme tarjoamasta yhteisyydestä".

Olen jakanut esseeni kahteen toisiaan täydentävään osaan

- Arkkitehtuurista ja kaupunkirakentamisen taiteesta
- Kaupungin rakentamisesta uskossa, toivossa ja rakkaudessa.

ARKKITEHTUURISTA JA KAUPUNKIRAKENTAMISEN TAITEESTA

"Nietzsche julisti Jumalan kuolleeksi, ja ihmisen....mutta jos ihminen on kuollut, kenelle me sitten rakennamme? Miten meidän tulee rakentaa?"
Henri Lefebvre 1968ⁱ

"Meidän aikamme on faustinen, tuomittu kohtaamaan joko Jumalan tai paholaisen, ennen kuin olemme saaneet työmme valmiiksi, ja aitouden malmisuoni on ainut avaimemme lukkoon."

Norman Mailer 1971ⁱⁱ

Synnyin Pietarsaassa vuonna 1943, kasvoin, kävin Tomtebon lastentarhassa Pigkäringsgrändenin varrella, ja sitten Lagmanin kansakoulua rautatien toisella puolella. Yhteiskoulusta valmistuin ylioppilaaksi vuonna 1963. Vuonna 1965 aloitin arkkitehtiopintoni ETH:ssa (Eidgenössische Technische Hochschule) Zürichissä, Sveitsissä, ja sain diplomini tammikuussa 1970.

Vuonna 1974 minusta tuli Pietarsaaren asemakaava-arkkitehti.

Pietarsaari muutti minua, samalla tavalla kuin uuden kielen oppiminen muuttaa ihmisen näkökulmaa – tai kun alkaa puhua jotakin muuta kieltä kuin ensiksi oppimaansa äidinkieltään.

Osallistuin aktiivisesti seuraaviin kansallisesti mullistaviin kaupunkirakennushankkeisiin:

- Hyvä kaupunki paremmaksi 1987
- Pietarsaaren keskustan liikenne- ja ympäristösuunnitelma 1989
- Pietarsaaren yleiskaava 1997

Näiden töiden kautta muutuimme minä ja Pietarsaari toinen toisillemme pareiksi.

Näin, että ihmisen sosiaalinen kyky on niin voimakas, että hän tiedostaen tai tiedostamatta lukee rakennetulle ympäristölle kyvyn antaa vastauksia ja kantaa vastuuta. Näin myös sen, että Pietarsaari on ainutlaatuinen kaupunki, ja että Pietarsaaren MINUUS ei ole ajatuskuva, joka olisi voinut kehittyä missä tahansa, ja sen vuoksi ei missään. Pietarsaari ei ole olemassa jossakin tilassa ja paikassa, vaan nimenomaan Pietarsaari on sen tila ja paikka.

Ajatukseni arkkitehtuurista ja kaupunkirakentamisen taiteesta Pietarsaassa perustuvat oleellisilta osiltaan vuoden 1997 yleiskaavaan, ja ennen muuta sen selostukseen ja kaavamääräyksiin.ⁱⁱⁱ

Olen vakuuttunut siitä, että yleiskaavan selostus ja määräykset yhdessä muodostavat holvikaaren tai ruodeholvin lakikiven tai avain-/lakikiven, joka lukitsee muut osat paikalleen niin, ettei rakennus pääse sortumaan.

Yleiskaava lakikivenä

Yleiskaava ruodeholvin lakikivenä

PIETARSAAREN KAUPUNKIRAKENNUS

"Historiaksi muuttuminen ja historian saaminen ovat katoavaisuuden ja ajallisuuden merkitys"

Sören Kierkegaard

"Mitä nopeampi muutostahti, sitä tärkeämpää on tuntea menneisyys"
Johan Asplund"

*Mennyt kaupunki on läsnä nykyisessä
Se on siinä koko ajan, ajassa mukana.
Öljysora halkeilee, ja betoni.
Samanaikaisuus. Kaikki aika on läsnä.*

Wava Stürmer

*Slotten kenkäkaupassa
Ei kaunis, nutturapäinen Judit
jaa punaisia ja sinisiä kumipalloja kenkien ostajille.*

*Odin ei taluta mustaa pyöräänsä
Ingolf Friman ei kerro uusista muinaislöydöistään,
Ei kerro, kuinka lumoavan kaunis tyttö
makaa kuolleena kirkon lattian alla.
vain vähän pölyä kasvoillaan,
leningin pitsit kirkkaina.*

Rouva Bro ei myy torilla luutia.

*Kaupunginjohtaja Ahlström ei vaella
mahaansa arvolla kantaen
kotiin Kristiinankadulle*

*Naema ei tule pyörällään
Herrholminkatua pitkin
Laukku täynnä vaaleanpunaisia sukkanauhoja
Lassfolkin pitsitehtaalta.*

*Kukaan ei pelaa neljää maalia Heinätorilla
eikä sulkapalloa Pietarinpuistikolla..
Pojat eivät lippoa kalaa Lapinnevalla
Ei pallojen pomppuja iltaisin.
Ei leikkien jännittyneitä huutoja
Silloisen takaa.*

Wava Stürmer

Tilan ja ajan muodostama yhteys ei ole muuttumaton. Kaupunkirakennuksen kohdalla pätee sama kuin musiikissa; kun itsenäiset, liikkuvat linjat kohtaavat toisensa, syntyy jotakin täysin uutta ja rikkaampaa, kuten toisensa kohtaavat soinnut yhdistyvät uudeksi harmoniaksi. Jokainen aikakausi on siksi seuraavan synnyttäjä.

Vastakohtana tavanomaiselle ajattelulle, joka näkee ajan "nykyisyyksien" vii kiinteänä ketjuna, puhuu Elliot R Wolfson, Walter Benjaminin ja Martin Heideggerin, innoittamana runollisesta tai musiikillisesta ajattelutavasta, jota Wolfson kutsuu lineaariseksi kierroksi Tämä katsantotapa sisältää paradoksisen ajattelun, jossa "tätä hetkeä voidaan pitää menneisyyden aiheuttajana.

Historianfilosofia suuntautuu useimmiten kehitykseen, ja näkee ajan kuin Chronos, eli määrällisenä käsitettävä ja jaksollisena (esim. kaupunkirakentamisen tyylisuuntaukset). Vanhojen kreikkalaisten mukaan ajan jumala Chronos söi lapsensa. Ajan käsittäminen tällä tavalla tekee nykyisyydestä ikuisen pahan, jossa Chronos on "faustinen aika", jossa ei koskaan pyydetä hetkeltä "jää, kun olet niin kaunis". On jatkuvasti "rynnättävä maan iloihin liioitellun kiihkeätä vauhtia.

Chronoksen vastakohtana kuvailivat kreikkalaiset myös Kairosta, miellyttävää aikaa. Kairos on kaikkien aikojen aika, tiivistettynä "oikean hetken ainutkertaisuus", radikaalisti erityinen, joka siksi painottaa olevasta läsnä olevaa. Kairos on loppumaton tarkoitus, joka innostaa toimimaan. Se on aika tässä ja nyt, laadukkaana.

Walter Benjaminin ja Martin Heideggerin oivallusten mukaan on historian tieteellinen rakenne nähtävä tulevaisuuden muistona tai muiston odotuksena, tapahtumana, joka pystyy lunastamaan menneen – ei selittämällä, millainen menneisyys oikeastaan oli, vaan antamalla sille merkityksiä, joita sillä ei ole ollut, kuten mahdollisuuden tulla joksikin, jota se nyt ei ole. Tulevaisuuden ajalle antama radikaali mahdollisuus on siinä, että menneisyys on mennyttä vain osana tulevan jälleenrakentamista, uudenaikaisena ja erilaisena paluuta.

Pietarsaaren historialliset rakennukset ovat jalanjälkiä, jotka milloin tahansa voivat saada uuden hahmon runollisina totuuksina, kuten Marcel Proust "etsi kadonnutta aikaa", tai kun Wawa Stürmer kuvaa Pietarsaarta tähän esseeseen otetuissa runoissaan. Tässä mielessä ei muisti ole vain aikaisemmin tapahtuneen toistoa ja uudelleen kokemista; se katsoo eteenpäin, ja sitä on siksi pidettävä edistyksellisenä, vastakohtana konserveivalle tai takaisin päin pyrkimykselle.

Pekka Toivanen siteeraa Johan Wolfgang von Goethea Yleiskaavassa 1998

"Meillä ei ole oikeutta kaivata vanhaa,
vaan meidän tulee koko ajan pyrkiä uuteen,
jonka osat koostuvat niistä tuloksista,
joita eri sukupolvet ovat jättäneet jälkeensä".
Campus Allegro toteutettiin tulevaisuuden muistona.

Pietarsaarten keskustaa luonnehtii se, että menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaa ei voi erottaa toisistaan. Pietarsaaren identiteetti on summa niistä ominaisuuksista, jotka ovat kehittyneet siinä historiallisessa prosessissa, jossa kaupunki omanlaatuisena tekijänä on ollut vuorovaikutuksessa oman yksilöllisyytensä, muun maailman historiallisen kehityksen ja ympäristön fyysisten lähtökohtien kanssa.

Pietarsaari on pietarsaarelaisille erikseen ja yhteyksineen heidän oikeutensa, ja osallisuus nyt käynnistettyyn prosessiin minuutta muuttava mahdollisuus.

RAKENNUSPERINTÖ

*Vanhat talot ovat yhteiskunnan muisti
ihmisiä vanhempi*

*Torin ympärillä asutus
Kauppiastalot, tallit ja varastot*

*Paikan muuttuva henki
Hetkin selittämätön*

Kaupungin sielu

*Joka päivä ihmisen loivat sen uudelleen
Jättivät siihen jälkensä.*

*Ja tapahtumat
Kuin toisilta tähdiltä tulleina
vyöryen tänne vihollisineen, rikoksineen ja kulkutauteineen
Jonkun säästäen. Toiset tappavina
Valiten uhrinsa sattuman kautta.
Missä Marketti nyt kauppaa katkarapuja
oli Blomqvistin vastaanotto.
Heinätorin seinustalla lukee:
"Gratis parkering 2h – Ilmainen pysäköinti.
Blomman aikana, pienemmin kirjaimin:
"Peitä hevosesi pakkasen purressa, muista antaa sille vettä".
Siro rakennus keskellä toria
Ei huvimaja, vaan
heinäkuormien vaakahuone.*

*Kauempana ajassa
Kulki torin yli oja
Joka juoksi parkkioihin: Vielä kauempana siinä
Mitä ajaksi kutsutaan
Maa nousi merestä, niin kuin se täällä tekee.*

Puhtaaksi huuhdotut kalliot

Wava Stürmer

*Ei meillä ole täällä pysyvää kaupunkia
Jollakin on monta
Vain harvoja, tai ei yhtäkään.
Kaikki kaupungit katoavat
Aina muuttuvina, eläen
Vain jonkun muistoissa
Kuten Myllymäen tuulimyllyt
Nyt vain tuulten muistissa.*

Wava Stürmer

ARKKITEHTUURI

Hyvä arkkitehtuuri on leimannut kaupunkirakentamista kautta Pietarsaaren historian. Arkkitehtuuri tarkoittaa sanan historian mukaan rakennustaidetta. Arkkitehti^{iv} on rakentajista ensimmäinen. Hän on perehtynyt taiteeseensa, luoden rakennustaidetta ja kaupunkirakentamisen taidetta.

Kun puhumme Pietarsaaren keskustan kaupunkirakennuksesta, on samalla puhuttava katujen, torien, puistojen ja rakennusten yhteisvaikutuksesta, joka saa ne yhdessä tuottamaan elämää.

Mitä rakennustaide on?

"Arkkitehtuurissa on totuus yksittäisiä tosiasioita tärkeämpi."

"Jokaisen arkkitehdin tulee olla profeetta, ja jokaisen arkkitehdin välttämättä myös runoilija"

"Kaikki rakennustaiteen arvot ovat inhimillisiä arvoja, elleivät ne sitä ole, eivät ne ole arvokkaita"

Frank Lloyd Wright

"Arkkitehtuuri on harjaantumalla opittua leikkiä, jonka kautta muodot yhtyvät valossa, täydellisesti ja lumoavasti".

Le Corbusier

"Hänen rakennuksissaan on totisesti jotakin jumalallista, jotakin siitä suuren runoilijan mahdista, joka luo totuudesta ja valheesta jotakin kolmatta, jonka salattu olemus lumoo meidät"

Goethe, Palladiosta

Arkkitehtuurissa on kysymys siitä, että paikoille ja rakennuksille annetaan muoto taiteena, kaupunkirakennustaiteena ja talonrakennustaiteena. Ennen muuta on on arkkitehtuurissa kuitenkin kyse siitä, että siinä annetaan hahmo ihmisten väliselle yhteydelle, sillä todellisuutta on vain siinä, mikä tapahtuu ihmisten kesken.

Arkkitehtuurissa, kuten kaikissa operatiivisissa taiteissa, tulee määränpään ohjata työn tekemistä. Arkkitehtuurin tavoitteena on hyvä rakentaminen, mutta se edellyttää – kuten Vitruvius sanoo - että lopputuloksen tulee olla käyttökelpoinen, kestävä ja kaunis.

Rakennustaide ei kuitenkaan ole vain käytettävyyden, kestävyys ja kauneuden summa. Se ei ole puhdasta järkeä, mutta se ei myöskään ole koskaan järjetöntä. Rakkauden tapaan siinä on järkeä, jota ei voi järjellä tajuta. Rakennusluomus voidaan tietysti ohjelmoida, ja niin jopa tulee tehdä, mutta samalla arkkitehtuuri on hyödyllisyydenäkökulmat ylittävää. Arkkitehtuuri on runoutta ja musiikkia.

Mutta vaikka kauneus on rakennuksen sisältö, on myös seuraava todettava vakavasti: Jos rakennukset ja kaupunkitila eivät ole rakennettu teknisesti tai toiminnallisesti hyvin, eivät ne ole rakennuksia, vaan pelkkiä taloja, katuja ja toreja, ilman varsinaista sisältöä – eikä arkkitehti silloin ole enää rakentajista ensimmäinen, vaan pelkästään yleisön kosiskelija, joka alentaa rakennustaiteen koristeellisen kakun leipomisen alalajiksi.

Arkkitehtuuri luo liikettä ajan ja tilan jatkumoon. Vastakohtana kuva- ja veistotaiteelle, jota vain katsotaan tai kierrellään – juhlallisemmin sanottuna: arkkitehtuurin läpi ja sisällä kuljetaan, sen osana.

Miten arkkitehtuuri syntyy?

Hyvän kaupunkirakennustaiteen ja aidon arkkitehtuurin syntyminen edellyttää hyviä toimeksiantajia ja hyviä arkkitehteja.

Näitä kahta, ja juuri tässä järjestyksessä. Sen lisäksi tarvitaan hyviä kaavoittajia, jotka tarkkakuuloisina muotoilevat arkkitehtuurin edellytykset. Edelleen tarvitaan osaavia lakien tuntijoita ja ohjaajia, ja lopuksi taitavia rakentajia.

(Kaupunki)rakennustaidetta suosiva toimintatapa

"Ei ole olemassa sellaista henkistä kehitystä, joka ei ole riippuvainen aineellisista edellytyksistä. Kaupunkielämä edellyttää kaupungin rakennustyötä. Korkeampi kaupunkielämä on riippuvainen viimeistellystä kaupunkirakentamisesta".

"Kaupunkimaisuuden muoto, samanaikaisuus, kohtaaminen ja kokoontuminen, on laatu, joka voi syntyä vain määrästä, sen voi toisin sanoen saada aikaan vain rakentamalla taloja, katuja, toreja ja puistoja"

Pietarsaaren yleiskaava 1997

Tarkoituksena tulee olla asettaa poliittiselle toiminnalle sellaiset tavoitteet, että ne pitävät huolta yhteisistä arvoista – poliittisesta toiminnasta, joka pyrkii kaupunkirakentamisen kautta edistämään kaupunkimaista elämää ja vahvistamaan identiteettiä.

Pietarsaaren keskusta on kuin suuri rakennus, ja jokainen sen yksittäinen rakennus kuin pieni kaupunki. Julkista tiloista koostuu kaupungin todellisuus, jossa kaikki aineelliset, henkiset ja hengelliset arvot kohtaavat, törmäävät toisiinsa ja sekoittavat keskinäiset sisältönsä ja kohtalonsa toisiinsa. Sisätila on rakennuksen suuri sisältö, siellä syntyy rakennuksen sisäinen elämä, joka sisältä ulospäin vaikuttaa ulkopuolisiin kaupunkitiloihin, katuihin ja aukioihin.

Keskustassa kaupungin elämä syntyy julkisen tilan ja rakennuksen sisätilojen vuorovaikutuksena. **Henri Lefebvre** kutsuu sitä "samanaikaisuudeksi", sisä- ja ulkotilojen läpikuultavuudeksi. Siksi on rakennusten sisätilatkin muotoiltava niin, että ne kehittyvät kaupunkimaisiksi luomuksiksi.

Rakennus ja katu erikseen

Rakennus ja katu toisiinsa limittyneinä

Keskustan kaupunkirakentamisen suunnittelun tarkoitus on muuttaa vaihteittain johto- ja katuverkostojen ja normien täyttämisen kaupunkirakentaminen kauniiksi kaupunkiluomaksi, jossa menneisyys, nykyisyys ja tulevan mahdollisuus muodostavat kokonaisuuden, jonka osia ei voi erottaa toisistaan.

Keskustan kaupunkirakennussuunnitelman tarkoituksena on palauttaa satunnaiselle kulkijalle mahdollisuus käydä sekä kaupan paikoissa, mutta myös omissa lepopisteissään ja -paikoissaan; kahviloissa, kapakoissa, ravintoloissa, yhdistystaloissa, kirjastossa, konsertti- ja taidesaleissa, elokuvateatterissa ja pyhäköissä. Tavoitteena on kehittää kaupunkia väriä ja muotoa vaihtavaksi kosmokseksi, instrumentiksi, joka antaa jotakin kaikkina vuorokauden- ja vuodenaikoina; joka muuttaa olevat kaupunkitilat omaleimaisiksi paikoiksi, samanaikaisuuden, kohtaamisen, työn ja leikin paikoiksi.

MITEN KAUPUNKI MUOTOUTUU

Kaupungin muoto on kuin siemenen geneettinen koodi. Sitä kuvataan Pietarsaaren yleiskaavassa 1997 sanoilla: **samanaikaisuus, kohtaaminen, kokoontuminen.** ^v

Kaupunkimaisuuden muoto, *samanaikaisuus, kohtaaminen ja kokoontuminen*, on ominaisuus, jonka voi saavuttaa vain rakentamalla taloja, katuja, toreja, puistoja ja monumentteja. .

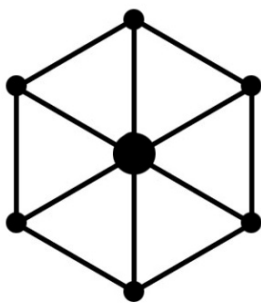
SAMANAIKAISUUS^{vi}

Samanaikaisuutta Pietarsaaren keskustassa voidaan lisäksi kuvata sanoilla, kuten *kerrostuneisuus, monimerkityksisyys, läpäisy, suodattuminen, muuttuvuus, läpikuultavuus, moninaisuus, jne.* Tähän sopii myös käsite paradoksisuus – näennäisesti kohtuuton mutta kuitenkin tosi.

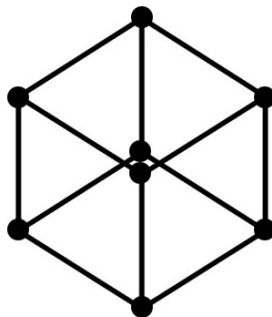
Paradoksisuuteen sisältyy looginen vastakkaisuus, jota ei voida järjellä kesyttää, mutta joka ei myöskään ole järjenvastainen tai absurdi.

Samanaikaisuutta voidaan edelleen valottaa kubismin ja kvanttifysiikan käsitteiden avulla. Kokonaisuuden määrittelee meidän tapamme nähdä nämä tapahtumat. Sen osat suhtautuvat siinä toisiinsa sen mukaan, miten me näemme kokonaisuuden.

Yleiskaavan 1997 selostuksessa kuvataan yksiselitteisyyden ja monimerkityksellisyyden erilaisuutta – ambivalenssia – seuraavasti:

yksiselitteinen

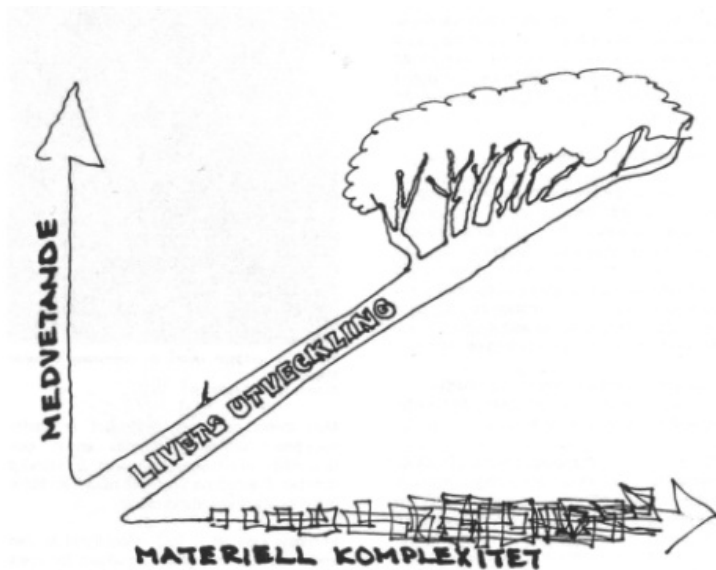

monimerkityksellinen, ambivalentti

Samanaikaisuus edellyttää monimuotoisuutta, eli rajattomasti uusia muotoja ja muunnelmia, asemoitumista, verkostoja, yhteenliittymiä. Siinä toteutuu värien muodostumisen ihme konkreettisenä, mutta samalla myös sisemmän merkityksen mahdollisuutena – se ihme, jossa samankaltaisista muodostuu monimuotoisuus, kuin värien kautta.

Jos käsitettä kuvataan materiana, puhumme *moninaisuudesta ja yhteensulautumisesta*. Moninaisuuden vastakohta on sisällötön yksinkertaisuus, tarkoituksettomuus.^{t^{vii}}

Materiaalinen monimuotoisuus on korkeamman tajuamisen edellytys

Lefebvre kehittää ja syventää "moninaisuuden" käsittämään tilan ja ajan "samanaikaisuuden". Silloin on puhe:

- Aikakausien samanaikaisuudesta (1700-, 1800-, 1900-, 2000- lukujen rakennuksista vierekkäisinä ja samanaikaisina),
- Tilojen samanaikaisuudesta. Ulko- ja sisätilojen läpikuultavuudesta, rakennusten ja ulkotilojen kesken.
- Tekemisten samanaikaisuudesta ja keskinäisyydestä.

Amerikkalais-kanadalainen kirjailija Jane Jacobs alleviivaa moninaisuuden merkitystä keskustan kehitykselle ja monimuotoistumiselle.

Jane Jacobs ei ollut filosofi; hän oli työtön pienten lasten äiti Greenwich Villagessa, New Yorkin Manhattanin lounaisosassa, terävä tarkkailija, joka armottomasti arvosteli sitä kaupunkien toimintojen eriytymistä, joka sai alkunsa 1920- ja 1930-luvuilla. Jane Jacobs sanoi, ettei kaupunkia koskaan tule nähdä vain yhdestä näkökulmasta tai kerrallaan vain yhden toiminnan kannalta. Hänelle oli tärkeitä nähdä, miten toiminnat yhdistetään, miten ne sekoittuvat ja vaikuttavat yhdessä. Hän väitti, että tekemisten sekoittuminen on elinvoimaisen kaupungin edellytys.

Jacobs antaa meille ensimmäisen kootun naisnäkökuvan kaupunkirakentamiseen. Hän tunsi naapurustonsa ympärivuorokautisen tarkkailun kautta siksi, että hän oli keskellä sitä sillä tavalla, kuin naiset ovat sitä, erityisesti tultuaan äideiksi. Hän tunsi kauppiat ja kattavat sosiaaliset verkostot. Päivät ja yöt kestävä tarkkailun kautta hän kuvaili jalkakäytävien ekologia ja ilmiöitä sekä katujen ja rakennusten keskinäistä tapahtumista.

Hänen ohjeensa meille, jotka suunnittelemme kaupunkeja, on:

"Mene paikan päälle ja tarkkaile, mikä toimii, ja mikä ei, ja opi todellisuudesta. Katso ulos ikkunastasi, vietä aikaa kaduilla ja toreilla ja katso, miten ihmiset käytännössä käyttävät tiloja, ota siitä oppia ja käytä oppimaasi".

Jacobs nostaa esille neljä edellytystä, jotka tarvitaan moninaisuuden, ja samalla samanaikaisuuden, luomiseksi. Hän käyttää neutraalia sanaa "kaupunginosa". Alempana olen korvannut "kaupunginosan" käsitteellä "Pietarsaaren keskusta":

- 1) *Pietarsaaren keskustalla tulee olla muitakin, kuin vain ensisijainen käyttö. Näiden toimintojen tulee tuoda mukanaan ulkona eri aikoihin ja syistä liikkuvien ihmisten läsnäolo, mutta myös useiden kaupunkitilojen käyttö yhdessä (kadut, torit, puistot ja julkiset tilat, kuten konserttisalit, elokuvateatterit, kirjastot, taidehallit jne.).*

- 2) Useimpien kortteleiden tulee olla lyhyitä, mikä tarkoittaa sitä, että poikkikatuja ja kadunkulmia pitää olla tiheässä.
- 3) Pietarsaaren keskustan tulee koostua eri-ikäisistä ja erikuntoisista rakennuksista; kohtuullisen osan niistä tulee olla vanhoja niin, että myös niiltä vaadittava tuotto voi vaihdella. Tämän sekoituksen tulee myös olla mittakaavaltaan tiheä.
- 4) Keskustassa tulee olla riittävä ihmisten tiivistymä, riippumatta siitä, minkä vuoksi he siellä ovat. Tämä koskee tietysti myös siellä asuvia.

Jacobs kirjoittaa, että ensijaiset toiminnot – kuten esimerkiksi ”asuminen”, ”viii erilaiset tehtävät toimistoissa, toimet, jotka palvelevat virkistymistä, kehon- ja hiusten hoitoa jne. – ovat itsessään ihmisiä kokoavia toimintoja.

Näiden toimien tulee kytkeytyä toisiinsa sellaisella tavalla, että ne saavat ihmiset liikkeelle eri vuorokaudenaikoina.^{ix} Toissijaiset ostamisen ja myymisen toimet ovat vuorostaan toinen toistensa edellytyksiä, joista viriää uusia toissijaisia toimia.

Jacobsin mukaan on kaupungeilla suuri vanhojen ja kunnoltaan erilaisten rakennusten tarve, jotta voidaan taata kalliiden ja halpojen tilojen riittävä sekoitus. Hänen mukaansa ovat vanhat, halvat toimitilat välttämättömiä uusien ideoiden toteutumiselle. Vanhoissa rakennuksissa ovat vuokrat matalampia.

Jacobs sanoo myös, että on olennaista, että ihmisiä on riittävän tiivisti kävelyetäisyydellä (jos sovellamme hänen esimerkkiään Pietarsaaren keskustalla. Se tarkoittaa asuntojen tiivistymää keskustassa ja sen lähellä.

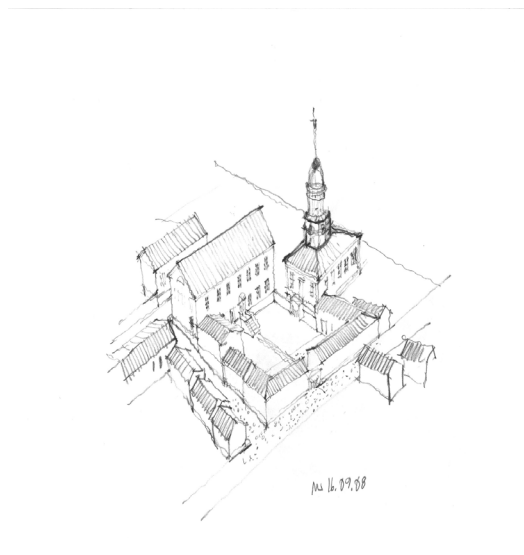
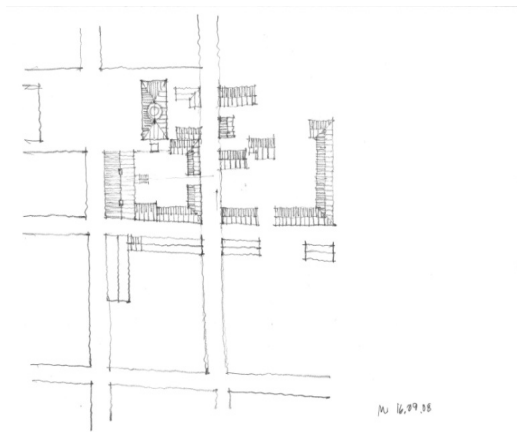
Aikakausien samanaikaisuus - ”korkeampi läsnäolo”

Pietarsaaren historia, joka näkyy neljän vuosisadan rakennuksina, ei kuulu ”menneisyyteen”. Niihin sisältyy ”toinen, korkeampi läsnäolo”.

Tämä ”korkeampi läsnäolo” on modernin arkkitehtuurin tekemisen kannalta äärimmäisen tärkeä.^x

Läpikuultavuus, samanaikaisuus, on näkemyksellinen arkkitehtonisen työn perustavien tavoitteiden määritelmä. Se vapauttaa meidät näkemään rakennukset ja rakenteet sekä itsensä että osana yhteyttään ja samalla itsenäisinä suhteessaan ”historialliseen” ja ”moderniin”. Niin tehdessämme huomaamme, ettei menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevan mahdollisuutta voi erottaa toisistaan.

Pietarsaaren keskustan rakennustyö edellyttää siksi tiivistä arkkitehtien, kaupunkikehittäjien, kaavoittajien ja historioitsijoiden välistä yhteistyötä, jonka tavoitteena on luoda teoriaa ja yhteisymmärrystä siitä, miten historia voidaan olemassa olevan ja tulevan kautta muuntaa käytännöksi.

Yleiskaavan määräysten siinä osassa, joka käsittelee *arvokasta kaupunkialuetta* tämä ilmaistaan seuraavasti:

Haluamme säilyttää näiden alueiden erikoislaadusta johtuvan elävän ympäristön. Kaupunkikokonaisuuden kehittämis- ja jalostamisyhtymässämme haluamme pitää lähtökohtana olemassa olevaa todellisuutta. Rakennusten, katujen, torien ja puistojen muuttamisen haluamme toteuttaa kunnioittaen niiden ainutlaatuisuutta ja kykyä tarjota virikkeitä nykyajan arvoille, arvostuksille ja kokemuksille”.^{xi}

Tätä ”suurempaa läsnäoloa” voitaisiin vahvistaa viitteillä – tai vihjein – siihen 1600- ja 1700-lukujen rakennettuun kaupunkiin, joka kirjaimelliseksi katosi savuksi. Näitä viittauksia voitaisiin kutsua ”lainauksiksi”, samalla tavalla kuin säveltäjä musiikissaan lähes huomaamatta lainaa edeltäjiltään tai aikalaisiltaan.

Sellaisia lainauksia voisivat olla ja voitaisiin sijoittaa torille ja Isokadun varteen (1700-luvun raatihuone ja tori, triviaalikoulu, Itäinen pitkäkatu (Östra långgatan), Läntinen katu (Västra gatan) jne.

Lainauksia, jotka vahvistavat kertomusta Pietarsaaresta, tulee punoa kudokseen pelolla ja kunnioituksella (ks. osa II)

Tilojen samanaikaisuus – läpikuultavuuden luominen

Ulkotilojen ja sisätilojen läpikuultavuus, rakennuksen ja kadun/torin ja puiston kesken. Olen edellä sanonut, että on ratkaisevan tärkeää, että rakennuksen toimivat yhdessä julkisen tilan kanssa, kuten katujen, torin ja puistojen kanssa (Koulupuisto, Sibeliusaukio, Runebergin puisto,

Concordiapuisto jne.). Olen painottanut, että rakennusten tulee ”syleillä” julkisia paikkoja. Syleilyyn kuuluu, että kasvot käännetään kohti halattavaa.

Silmät ja suu tekevät kasvoista elävän^{xii}. **Johan Asplund**^{xiii} on huomiota saaneessa esseessä kuvaillut kasvojen, ja varsinkin suun, sosiaalisuutta. Asplund ei tee eroa olentojen ja esineiden kesken. (ks. Jatkossa otsikon Keskusta/Pietarsaaren kasvot alla).

”Samanaikaisuus” lähtien käsitteestä ”Holoni”^{xiv}

Pietarsaaren keskustan ja sen ytimen jokaisella osalla tulee olla oma identiteetti ja arvonsa, samalla kun ne ovat osa suurempaa järjestelmää, ylempää kokonaisuutta.

Katuja ja toria ei siksi tule nähdä niitä ympäröivistä rakennuksista erillisinä. Pietarsaaren keskusta ja sen ydin tulee siksi nähdä verkostona, joka koostuu ”holoneista”, kokonaisuuksien sarjoista, jotka muodostavat toisia kokonaisuuksia.

Holoneilla on neljä peruspiirrettä: itsensä säilyttävä, itsensä sopeuttava, itsensä ylittävä ja itsensä sulauttava. Yksittäisenä kokonaisuutena holoni säilyttää oman rakenteensa, mutta osana suurempaa on sen samalla sopeuduttava siihen.

Kadut, puistot ja torit on siksi suunniteltava niin, että toimivat yhdessä ympäröivien rakennusten kanssa.

KOHTAAMINEN

Kaikki elämä on olemassa vain suhteissa^{xv}, suhteiden ulkopuolella ei ole elämää. Ihminen on elämän keskeisin ja elinvoimaisin osa. Hänen tarpeensa murtaa eristyksensä non siitä syystä perustavanlaatuinen. Eristyneisyys synnyttää hänessä häpeää, syyllisyyttä ja ahdistusta – täydellinen eristys ja täydellinen vieraus johtaa hulluuteen.^{xvi}

Kuvat: George Tooker (1920- 2011)

Pietarsaari on siksi ratkaisevasti riippuvainen paikoista, joilla kohtaaminen, työ ja leikki tapahtuvat, paikoista, joilla kohtaamisessa ei ole kysymys vain ”tavarasta, kaupankäynnistä tai voitosta”^{xvii}. Pietarsaari on riippuvainen aidoista paikoista, jotka ovat syntyneet pitkän kehityksen kautta.

Pietarsaaren keskustan ulkopuoliset jättiläiskaupat ovat paikkoja, joissa kohtaamiset ovat riippuvaisia kaupankäynnistä ja voitosta. Näihin päästäkseen tarvitsevat useimmat autoa. Ne itse asiassa estävät seudun väestöä ja kaupunkilaisia kääntämästä katsettaan keskustaan.

Yhteenkuuluvuuden kaipuu on kuitenkin voimakkain ihmistä eteenpäin vievä voima, niin voimakas, että hän sen avulla uskaltaa hypätä omasta eristyksestään ja astua vapauttavaan yhteyteen, *kohtaamiseen*, todellisuuteen, jossa kaksi muuttuu yhdeksi, samalla kun ne säilyttävät ja vahvistavat omat identiteettinsä.^{xviii}

Ihmisen vapauttaa sen dialogi, jota hän käy itsessään: kaupunkiympäristön, toisten ihmisten ja sen sisäisen voiman kanssa, joka hänessä ja hänen ympärillään on aina mukana, hänen elämänsä SINUN kanssa, johon sisältyvät kaikki muut suhteet.

Yksittäisen ihmisen elämän, kuten myös kaupunkiyhteisön, määrittää kyky käydä oikeata vuoropuhelua. Samalla tavalla, kuin naisesta ei voida sanoa että hän on paljon tai vähän raskaana, ei todellista vuoropuhelua voida käydä erilaisilla tasoilla, se joko on, tai sitä ei ole.

Dialogi on toiminta, joka syntyy suhteeseen ryhtymisen kaipuusta ja tahdosta. Dialogin voi vääristää yksinpuheluksi, mikä syvästi loukkaa toista olevaa: toista ihmistä, ympäristöä tai elämän antavaa järjestystä.

Välinpitämättömyys on rikkomuksista pahin, se kiistää koko suhteen olemassaolon.

Välinpitämättömyys ja piittaamattomuus kuuluvat historian mahtavimpiin voimiin.^{xix}

Kaikki elämä on kohtaamisessa (ihmisten, sekä ihmisten ja ympäristön kesken), mutta kohtaamista ei voida järjestää – se kohdataan.

Voimme kuitenkin järjestää kohtaamiselle tilaa. Sen voimme tehdä:

- rakentamalla tilaa ihmisten väliselle kohtaamiselle, samanaikaisuudelle, kohtaamiselle, työlle ja leikille
- antamalla kaupunkirakentamisen tulla siksi vuoropuheluksi, joka toteuttaa ihmisten välisen yhteensulautumisen kaipuumme. Nyt käytävä prosessi tähtää juuri tähän.

Katu – kaupungin todellisuus

Kuva: George Tooker

Kadut ovat kautta historian olleet "kaupungin" todellisuus, paikka, jossa kaikki aineelliset, henkiset ja hengelliset voimat kohtaavat, törmäävät ja sekoittuvat, määriteltynä sisältöineen ja kohtaloineen. Pietarin kaduilla "kellarimies"^{xx} kohtaa sisäisen todellisuutensa, yhteiskunnassa, vastakohtaisuuksien täyttämässä muutoksessa. Pietarin köyhien kortteleiden kaduilla Raskolnikov harhailee, vajotakseen lopulta Selnajan torilla polvilleen, suutelemaan maata, jota vastaan hän on

rikkonut. Dublinin kaduilla Stephen Dedalus vaeltelee vuorokauden pituisen Odyssseiansa, loputtomassa tajunnanvirrassaan.

Vallankumous tapahtuu kaduilla.

Salomo sanoo Sananlaskujen 1:20-21:

*"Viisaus huutaa kaduilla,
Antaa toreilla puheensa kaikua.
Meluisten katujen kulmissa se kutsuu
Kuuluttaa asiansa markkinapaikoilla"*

Pietarsaaren keskustan ja ytimen kadut

Ne ydinkeskustan kadut, jotka synnyttävät kaupunkielämän, ja voivat sen tehdä jatkossakin, ovat Isokatu, Raatihuoneenkatu, Kauppiaankatu, Perämiehenkatu ja Kanavapuiستikko, mutta myös Runeberginkatu ja Choraueksenkatu ja tietysti Otto Malminkadun osat.

Keskustaa ympäröivät kadut ovat Koulukatu / Strengberginkatu, Pietarinpuistikko, Puutarhakatu ja Jaakonkatu.

Pietarinpuistikon länsipuolella on ruumiinkulttuuriin käytettyjä alueita.

Puutarhakadun eteläpuolella on eri-ikäisten lasten ja nuorten koulutusta, eri kielillä, sekä myös alueita, joita voidaan ajatella vapaa-ajan toimintoihin sopiviksi.

Meidän kannaltamme oleellinen kysymys on se, miten Isokadun, Raatihuoneenkadun, Kauppiaankadun, Perämiehenkadun ja Kanavapuiستikon, sekä myös Runeberginkadun, Choraueksenkadun ja Otto Malminkadun katutilat tulee hahmottaa suhteessa niitä ympäröiviin rakennuksiin.

Tori – kaupungin kohtaustapaikka

Pietarsaaren tori on vuosisadat toiminut kaupungin ja maaseudun asukkaiden kohtaustapaikkana.

Tänne tulivat isoisäni, isäni ja hänen veljensä, muiden talonpoikien kanssa Forsbystä, myydäkseen voita, maitoa, perunaa ja muita juureksia. Ennen heitä minun isoisäni isä. Ensin hevoskärryillä, sitten T-Fordilla, joka toripäivinä muuttui linja-autoksi. Täällä myytiin luutia, koreja, mattoja ja muita käsitöitä. Maaseudulta tulleet myyjät lämmittelivät talvella sukulaisten ja tuttavien luona. Niinpä istui äidinisäni Wilhelmin veljentytär Linnea, Uudenkaarlepyyn Forsbystä, usein Etelänummikatu 14. keittiössä, kahvikupin ääressä, vehnäpulla kädessään.

Torilla soitti pelastusarmeijan torvisoittokunta, marssiakseen sitten kulkueena Hämeenkadulla olevalle talolleen. Torilla kaivoimme lumiluolia lumikasoihin, joiden pois kuljettamiseen kaupungin hallinto ei katsonut rahojensa riittävän. Kauppiaankatu oli iltaisin pulkkamäkemme, ja jäykkäjalkainen, kokkolalaissyntyinen poliisimestari Laurell kehotti meitä varovaisuuteen Ottomalminkadun risteykseen mentäessä, koska "sieltä saattaa tulla auto".

Markkinat, rihkamaa ja makeisia täynnä, karuselleineen ja "surmanajoineen" täytti maailmamme. Se ulottui Raatihuoneelta Blomqvistin tontin ohi Heinätorille, ja aina Herrholminkadulle saakka.

Torilla juhlittiin reessä istuvaa, ylimaallista valoa säteilevää Luciaa, jota saattoivat pärskivät hevoset ja soihdunkantajat, jotka kantoivat rakkauden tulta läpi maailman öisten valtakuntien.

Pietarsaaren torille on kokoonnuttu raivon, surun ja juhlinnan merkeissä. Täällä otetaan edelleen vastaan uusi vuosi. Tällä juhlitaan yhä Luciaa, ja täällä pidetään edelleenkin markkinat (vaikkakin uusin muodoin). Täällä vietetään Jaakon Päiviä.

Mutta tori enää ole itsestään selvä kaupunkilaisten ja maaseudun väestön kohtaustaipaikka, eikä se ole enää sitä kaupunkilaistenkaan välillä. .

Pietarsaaren tori on suuri, suunniteltu sotilasparaateja varten. Torin mittasuhteet hahmoteltiin tosin Vitruviuksen ohjeiden mukaan: lyhyet sivut kaksi osaa, pitkät sivut kolme. Vitruvius kirjoittaa kuitenkin, ettei maaseutukaupungin torin tule olla liian suuri.

Pietarsaaren tori on liian suuri

Isäni ja isoisäni tori

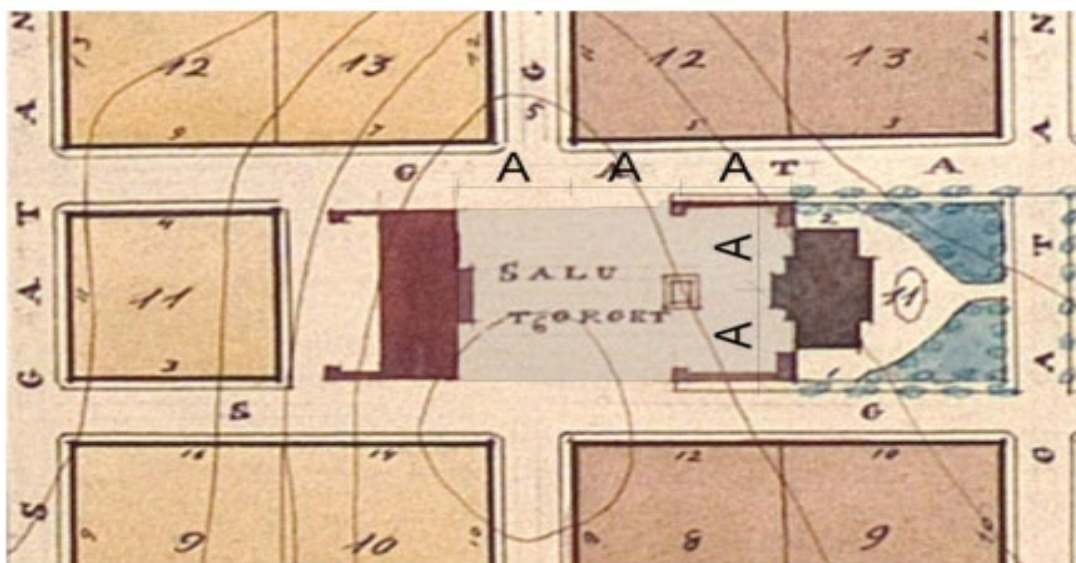

Tori tänään

Yhteen kokoavia ja toria syleileviä rakennuksia on liian vähän, ja ne ovat osin torin kannalta merkityksettömiä; niissä tehdään ja tapahtuu liian vähän. Torin elävöittäminen edellyttää radikaalia ja oivaltavaa suunnittelua. Allegro osoittaa, että mahdoton voi saada muodon. Kaupunkimainen Allegron sisätila, johon liittyy suoraan rakennuksia neljältä vuosisadalta, sytyttää rakennuskompleksiin elämän, ja vaikuttaa toriin sisältä ulos.

Torin ympärillä on edelleen potentiaalisia rakentamisen paikkoja "Villa Astridin" ja Isokatu 10:n välissä, Irjalan tontilla ja erinäisillä Pasaasiin liittyvien tonttien osilla. Pasaasi on nyt sillä paikalla, jolla Itäinen Pitkätie (Östra Långgatan) aikoinaan vei satamaan.

Ennen muuta on se paikka "alatorilla", jolle **Harald Andersin**^{xxi} esitti kauppahallia asemakaavassaan vuonna 1927

Keskusta – Pietarsaaren kasvot

Kaikella on kasvot. Ihmisellä on kasvot, yhteisöillä, yhteiskunnalla, kaikilla ”ismeillä” ja kaikilla ideologioilla on kasvot. Suomella on kasvot.

Pietarsaaren keskustalla on kasvot

Jotkut filosofit ja sosiologit – jotka uskon tuntevani melko hyvin – ovat käyttäneet kasvoja kielikuvana yhteisölle, yhteiskuntaan verrattuna. Heistä voin mainita mm. Martin Buberin, Franz Rosenzweigin,^{xxii} Emmanuel Levinasin och Johan Asplundin.

Martin Buber pohtii yhteiskunnan ja yhteisön oleellista eroa ja sitä, miten yhteisö voidaan toteuttaa. Hänen kuvauksensa, Pietarsaareen sovellettuna, voisi koskea sitä, voidaanko poltetusta savesta tehty kasvonaamio muuttaa eläväksi. Hän saattaisi kysyä:

”Onko Pietarsaari olemassa? Onko sellaista Pietarsaarta, jota ei vielä ole, mutta joka on syntymässä, vielä kätkeytyine kasvoineen, tehtynä lihasta ja verestä, kirkkain otsin, rakastavin silmin ja laulavin suin. Ihmiskasvoineen?”^{xxiii}

Johan Asplund – kuten Buberkin – ei näe ihmisten, yhdyskuntien ja rakennusten välillä eroa, kun hän puhuu kasvoista sekä suun ja silmien merkityksestä kasvoissa.

Silmistä Asplund sanoo: *”silmiä voi johtaa harhaan, viettää, syyttää, ilmaista häpeää tai ylpeyttä, valehdella ja pettää. Silmiä on aina puhuva elin”*

Pietarsaaren silmiä ovat muun muassa kaduille ja toreille avautuvat asuntojen ikkunat. Niiden kautta asukkaat valvovat kaupunkitilan tapahtumia. Valaistut ikkunat ovat rakastavia silmiä, jotka luovat turvallisuutta ja varmuutta julkisille paikoille. Jacobs painottaa siksi, että asuntojen ikkunat ovat elävän ja turvallisen keskustan kannalta arvokkaita. Siitä syystä on tärkeitä, että Pietarsaareessa rakennetaan asuntoja keskustan katujen varsille ja torin äärelle.^{xxiv}

Keskustan silmiä ovat myös kauppojen näyteikkunat, jotka flirttailevat jalkakäytävillä kulkeville.

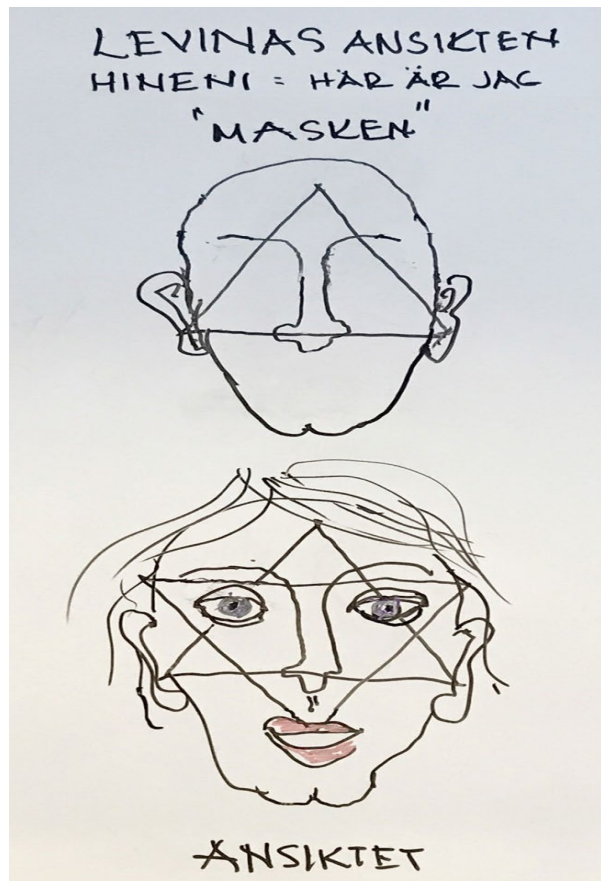
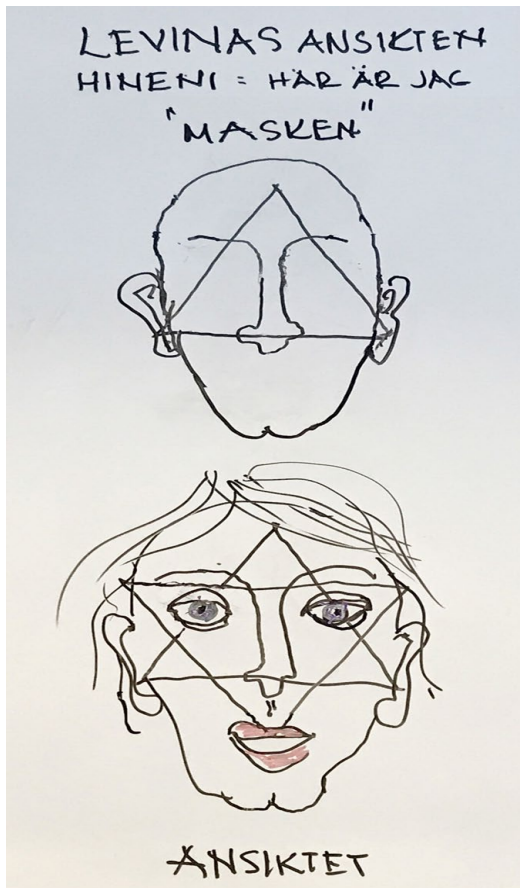
Osa kaupoista on nykyään peittänyt silmänsä naamioilla. Silmät eivät kuitenkaan ole kasvojen tärkein osa.

Kasvojen merkityksellisin osa on suu. **Franz Rosenzweig** kirjoittaa:

”Kaikki elämä, kaikki se, mikä silmiä ympäröi, ja mikä niistä säteilee, on koottuna suussa. Suu syö ja täyttää kaikki ne ilmeet, joihin kasvot pystyvät, sekä puheessa, että lopuksi siinä hiljaisuudessa, johon puhe pakenee: suudelmassa.”

Myös Asplund korostaa suun merkitystä. Suu luonnehtii kasvoja enemmän, kuin silmät. Suulla puhutaan suoraan – silmillä vain muunnettuna. Suulla puhutaan – kirjaimellisesti – sanoin, mutta Asplundin mukaan myös sanoitta. Suu voi olla ohuena viivana, vääntyneenä, supussa, vedessä, ammolleen. Suu voi irtistaa silmiä enemmän, ja hänen mielestään suu on erogeellinen alue, toisin kuin silmät (jotka toisaalta voivat kyllä ilmaista eroottisia katseita).

Olemme maininneet, että rakennusten julkisivut sulkevat kadut ja torit syliinsä. Ne ovat kaupungin todelliset kasvot. Julkisivut ovat kirjaimellisesti kaupungin kasvoja, silmiä ja suita. Nämä kasvot kohtaamme katutasossa. Katutasossa paljastuu kaupungin terveydentila. Kysymykseni on silloin seuraava: onko Pietarsaaren katutasolla kasvot, lihaa ja verta, kirkkain otsin, rakastavin silmin ja suutelemaan pystyvin suin. Onko suu erogeellinen alue?

Onko mahdollista muuttaa poltetusta savesta tehty naamio eläviksi kasvoiksi, kasvoiksi, jolla on kirkas, korkea otsa, rakastavat silmät ja suutelemaan kykenevä suu

KOKOONTUMINEN

Toisen maailmansodan jälkeen siirtyi talouden painopiste säästämisestä tuhlaamiseen. Sen jälkeen olemme myös Pietarsaassa olleet – Goethen Faustin tapaan – olleet tuotannon, kulutuksen ja jatkuvasti kasvavan nopeuden kurimuksessa, sekä ajassa että tilassa. Kehitys on murskannut kaupungin luonnollisen muodon, kaupunki on rakennuksena räjäytetty maastoon kappaleiksi, yhteisö on hajotettu.

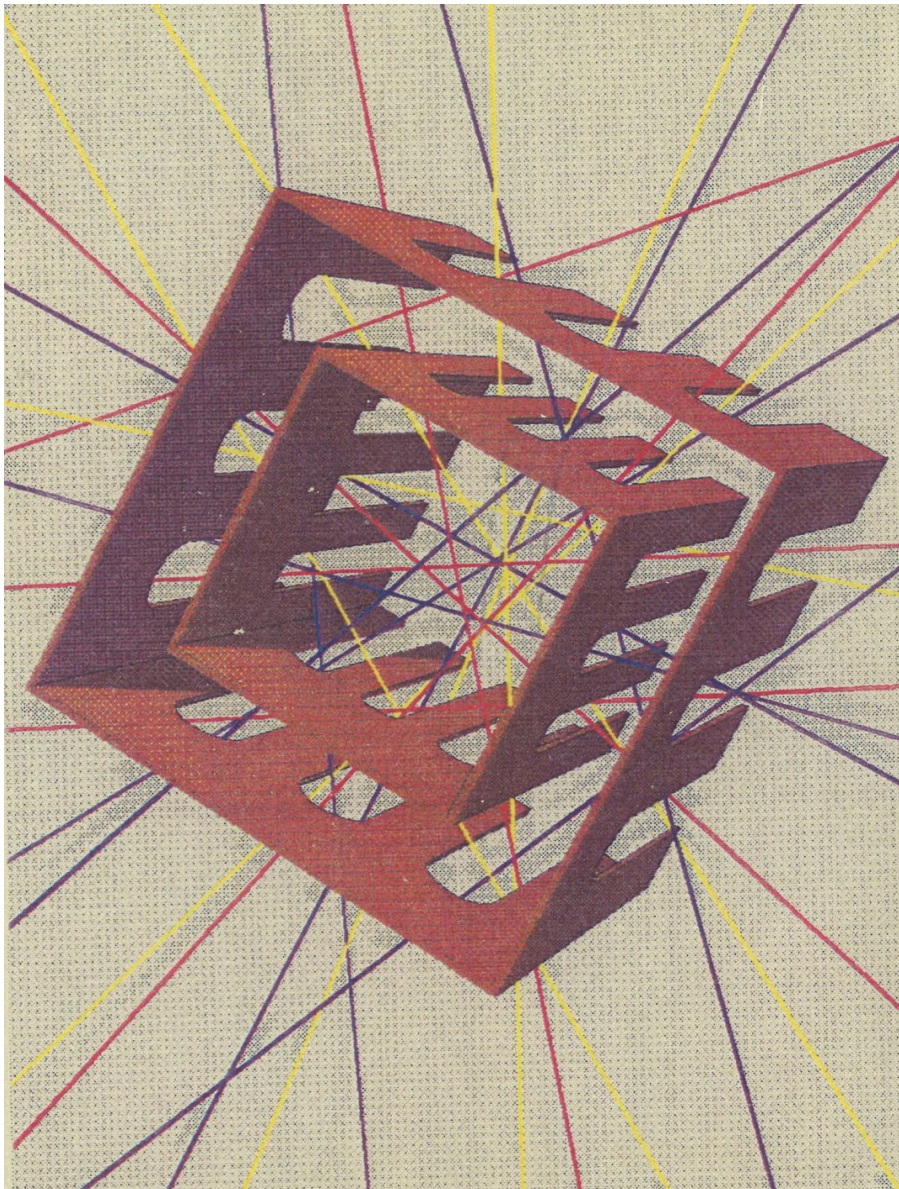
Tämän ovat yhdessä saaneet aikaan

- jatkuva jälkiteollinen kehitys^{xxv}
- lisääntyvä autoilu ja kasvaneet etäisyydet^{xxvi}
- omaan taloon perustuva, valtion ohjelmoimasta tuotantokoneistosta omaksuttu perhekäsitys. Tämä tapahtuu aivan erityisesti järjestämällä asuntomessuja. Asuntomessut järjestetään poikkeuksetta kaupunkien keskustojen ulkopuolella.^{xxvii} Niissä oleellista on omakotiasuminen, aivan erityisesti sisustaminen.
- Kaupan erikoistuminen, ensiksi suurmyymälöihin ja sittemmin verkkokauppaan.

Pietarsaassa kehitys, jota samalla on luonnehdittava kaupungin hävittämisenä yhteisönä, on tapahtunut raivokkaan nopeasti, tehokkuuden ja ajan säästön harhakuvana.

Tässä kaupunkiyhteisyyden edellytysten ja elinvoimaisen keskustan hävitystyössä on suurmyymälöille annettu aivan liian suuri rooli. Niitä ei olisi rakennettu, jos ei kaupungin johto olisi niitä innolla halunnut, ja jos ei kaupunkisuunnittelu olisi tehnyt niille tarvittavaa tilaa.

Kaikki luova prosessi on kokoavaa... yhteen keräävää ja yhteen tuovaa, määrätietoista työtä, jossa yhteen kokoava itsessäänkin keskittyy ja rikastuu.

Kokoavassa suunnittelussa kaupungin elämälle luodaan tilaa keskusta, ja sinne ennen muuta, siis sinne, missä kaupungin voimakas ja syvä läsnäolo astuu näyttämölle.

Keskusta on määrättävä, ja sen on saatava muoto..

Vuoden 1997 yleiskaavan selostuksen kansikuva kuvaa piirroksena asioiden tiivistymistä ydinkeskusta.

Keskustan portit

Historiallista kaupunki ympäröi muuri.^{xxviii}

Muurissa olevien porttien kautta käytiin sisälle kaupunkiin.^{xxix} Portit erottivat kaupungin ja muun maailman, kadun ja tien. Tien suunta on sen akselin suunta. Kadun tärkein suuntaus on **Hermann Knoflacherin**^{xxx} mukaan sen akselin kanssa ristikkäinen. Vain aito, akselinsa kanssa risteävä katutila mahdollistaa kaupungin muodostumisen. Vain niin syntyy **Jan Gehlin**^{xxxi} mukaan elämä talojen välissä.

Meillä Pietarsaaressa ei ole kaupunkia ympäröiviä muureja. Syntyy kysymys, missä "kaupungin portit" henkisesti ovat, ja miten näille "porteille" saadaan fyysinen muoto.

Tätä kysymystä on pohdittu valmistelemissa "työpajoissa", mutta asia vaatii vielä syvempää keskustelua ja sen jälkeen suunnittelua, jolla porteille saadaan "ajatuksellinen muoto" fyysisesti, kuten pinnoittein, istutuksin, valaistuksella ja taiteella.

Torin portit

Nämä portit voidaan määritellä helpommin kuin Keskustan portit, mutta se, miten ne muotoillaan, olkoon tässä vaiheessa avoin kysymys, johon vastataan myöhemmin.

Henkinen kokoontuminen (tiivistyminen)

Yhteen tuleminen tarkoittaa myös sitä, että juuri nyt tulee koota tietoa Pietarsaaresta – liikenteestä, kaupasta, historiallisista aikakausista, laeista ja määräyksistä jne, sekä siitä, miten niitä tulkitaan ja sovelletaan – esseiden, tutkimusten ja selvitysten kautta.

Latinankielinen, kokoamista tarkoittava verbi on *intelligere*, joka tarkoittaa "väleihin keräämistä", mikä muistuttaa sanontaa "lukea rivien välistä" - kykyä havaita se, joka piilee "väleissä", kykyä luoda uusia kategorioita.

Partisiipin perfekt latinan sanasta *intelligere on intellectus*, "se, mikä on koottu yhteen". Mikä on koottu, on määritetty.

Nämä kaksinkertaiset merkitykset tuovat esiin myös älykkyyden ja älyllisyyden suhteen ihmisissä, kuten myös suhteen älykkään ja älyllisen ihmisen kesken.

Jotta Pietarsaaren työ keskustan ja sen ytimen kehittymiseksi ja monipuolistamiseksi menestyisi, tarvitaan sekä älyä että älyllisyyttä tähän työhön, jolle ominaista on dynaaminen vuorovirtaus kaikkien kaupunkilaisten – yksittäisten ja yhteisöjen – kesken, yhteistyössä hallinnon kanssa.

Niin voi Pietarsaaren keskustan kaupunkirakentamishanke olla omiaan käynnistämään prosessin, joka saa kaupunkilaiset osallistumaan, prosessin joka vie mahdollisesta mahdottomaan, eli siihen, että mikä tänään on mahdollista vie siihen, mistä -tänään mahdottomana – tulee huomisen mahdollisuus.

KAUPUNKIRAKENNUSSUUNNITELMAN TOTEUTUS

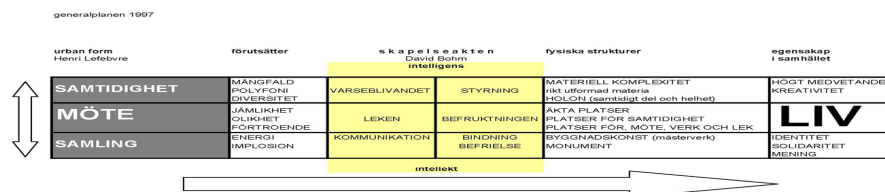
Suunnitelman toimeenpano on kaupungin hallinnon tehtävä.

Hallinnon tehtävänä on antaa Pietarsaaren kehittyä siihen, mikä siinä on parasta, jotta kaupunki voi toteuttaa määränpänsä: tulla kaupungiksi, jota emme vielä näe, mutta joka vähitellen kasvaa nykyisestä.

Sen ei tule olla minkään muun kaupungin näköinen. Sen tulee näyttää meiltä.

Se voi muistuttaa meitä ainoastaan sikäli, että voimme osallistua sen muodostukseen luovan kamppailun kautta, joka on täynnä tahtoa, vastustusta ja ahdistusta, mutta samalla myös leikkiä ja iloa, lemmen leikkiä.

Taulukkona näyttävät SAMANAICAISUUS, KOHTAAMINEN JA KOKOONTUMINEN alla olevalta. Taulukko on otettu yleiskaavan prosesseja ja vaikutuksia koskevasta selostuksen osasta.

Seuraavaksi pohdin Pietarsaaren kestävästä kehitystä, lähtökohtana rakentaminen rakkauden, toivon ja uskon pohjalta.

II KAUPUNGIN RAKENTAMINEN RAKKAUDESSA, TOIVOSSA JA USKOSSA

”Arkkitehtuuri on aivan liian tärkeätä kokonaan arkkitehtien käsiin jätettäväksi. Se on yhteiskunnan ongelma, aivan kuten rikollisuuskin ”
Berthold Lubetkin^{xxxii}

*Jokainen kaupunki on väkivallan ja rakkauden kaupunki
Nämä ovet sen navat. Niiden välissä välinpitämättömyys
Ylpeys, himo, varovaisuus, sairaus, raukkamaisuus
Nauru. Joka aika on kaikki aika.
Joka aika kantaa jo tapahtunutta, ja vasta tulevaa
Aika on kahlituin
Kuin veteen sidotut aallot.
Kuin lapsi
on se sidottu ruumiinsa kiitävään muutokseen.*

Wava Stürmer

*Nykyiset talot tullaan purkamaan
Uusia tullaan rakentamaan.
Maat hajoavat muiden edestä.
Ihmiset. Jotkut selviytyvät, toiset tuhoutuvat.
Jotkut ovat lapsiamme, toiset syntymättömiä.
Pulssit jatkavat itsenäisessä epätahdissa. Melussa, kiihkossa.
Joet virtaavat myös öisin.
Vesirajassa ihme peilaa itseään.
Kestävyys kaikessa katoavassa. Meren jokaisessa aallossa.
Ranta vartoo seuraavaa vaeltajaa. Kaupunki vartoo.*

Wava Stürmer

Maailma käy nyt läpi rajuja muutoksia – sosiaalisesti, poliittisesti, taloudellisesti, kaikki kytkeytyneenä ahdistuneisiin ilmastokysymyksiin.

Tässä maailmanlaajuisessa epävarmuudessa meitä ajaa taas halu muutokseen – muuttaa itseämme ja maailmaa – ja harhautumisen ja hajoamisen pelko. Osa antautuu 1300-luvun flagellanttien tavoin itseruuskintaan, toiset vajoavat apatiaan.

Selvemmin kuin koskaan aiemmin näemme **Karl Marx**’in tunnettujen sanojen paradoksin: *”kaikki pysyvä hajoaa”*. Kaikki se, mitä olemme pitäneet kestäväenä – meitä ympäröivät yhteiskunnan muodot - sortuu - *”keskustan voima ei enää riitä”*.^{xxxiii}

Vaikka Pietarsaarensoutu on Suomen elinvoimaisin alue^{xxxiv}, ja vaikka Pietarsaaren keskusta luokitellaan parhaaksi, uhkaa myös meitä Pietarsaareissa asuvia vaara tulla ajassa kodittomiksi^{xxxv}

Yhä selvemmin näemme sen, että länsimaisen edistyksen hinta on ihmisten välisen yhteyden mureneminen ja turvallisuuden, rauhallisuuden ja arvokkuuden menetys.

Nykyajan ihminen on itse luomansa järjestelmän orjuuttama. Ei ole mikään ihme, että sellaisessa tilanteessa haetaan uusia arvopohjia. Käsite **”kestävä kehitys”**, joka luotiin 1980-luvulla, on yksi tämän ilmentymä.

Mikä on kestävää?

Marx sanoo kaiken pysyvän hajoavan. Fyysikot kertovat, että *kiinteä* – aineellinen todellisuus – on kuitenkin vain valtavan meren pintaväreilyä. *Kiinteä* ei ole välittömästi elämän kannalta ratkaisevaa, sillä on ainoastaan välittävä rooli. Tämä koskee yhtä hyvin kaaoksesta syntyvää luomaa kuin sitä Pietarsaaren taideluomaa, jonka esi-isämme ovat vaivalla kehittäneet, ja antaneet sille muodon kaupunkirakennuksena.

Aineellinen todellisuus – rakennettu kaupunki – voi rapautua, kaupunkielämä voi kuihtua ja sosiaalisen pääoman arvo devalvoitua.

Meidän ja seutumme energia, *sosiaalinen pääomamme*, on olennaisella tavalla Pietarsaaren olemassaolon perustus. Jos se poistuu loppuu kaikki elämä välittömästi. Tämän *pysyvän* merkitys, sen, joka hajoo, voidaan siksi tajuta vasta sitten, kun tajuamme sen kokonaisuuden, jossa aine, lait ja järjestelmät ovat syntyneet ja tulleet pysyviksi, ja johon ne lopulta tulevat katoamaan.

Meidän aikaamme on voimakkaasti leimannut puhdas materialistinen ajattelu. On aika uudelleen miettiä, miten tiiviisti henki ja aine ovat kytköksissä toisiinsa.

Tunnettu fyysikko **David Bohm**^{xxxvi} sanoo, että olemassa olevan takana on korkeampi, luova äly. Bohmin mukaan siitä todistaa se tavaton järjestys, joka hallitsee maailmankaikkeutta, meitä itseämme ja meidän aivojamme.

Sitä käyntivoimaa, joka muuttaa materiaa, mutta jota materia ei muuta, kutsuvat fyysikot kvanttivoimaksi. Oletuksena on, että kvanttien aaltotoiminnot ovat oleellisilta osin "henkisiä", että ne pohjimmiltaan ovat tietoisuuden sukua.

"Tietoisuus", sanoo Bohm, *"on todennäköisesti olennainen osa maailmankaikkeutta, ja se on otettava huomioon tulevassa fyysisten ilmiöiden teoriassa"*. Kvanttiprosessit ja ajatusprosessit voivat ole erillisiä prosesseja, vaan ne molemmat ovat perustavanlaatuisesti riippuvaisia *holistisesta informaatiokaavasta*, joka kirjaimellisesti on ajan ja tilan ulkopuolella. Tämä "holistisen informaation kaava", tämä luova äly on Bohmin mukaan rakkauden kyllästäjä, ja juuri tässä aukeaa minun mielestäni todella keskeisten kysymysten ovi.

Bohm väittää, että ainoastaan rakkaus voi saada aikaan todellisen muutoksen.

Rakkaudessa ei ensi sijassa ole kyse tunteista, vaikka tunteet seuraavatkin rakkautta. **Erich Fromm**^{xxxvii} sanoo rakkauden olevan "toimintaa, ei passiivista *affekt*". Siinä ihminen on vapaa, oman AFFEKTsa herra. Kun ihmistä kohtaa voimakas tunne, ei hän ole vapaa. Hänestä tulee sellaisten tavoitteiden uhri, joista hän ei itse ole tietoinen.

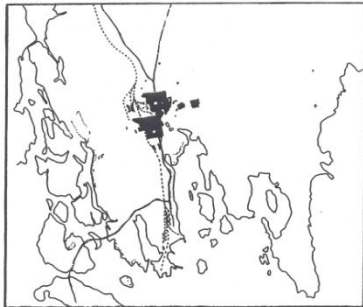
"Tunteet", sanoo Martin Buber^{xxxviii}, *"omistetaan, rakkaus ottaa tilansa"*, minkä minä haluan kouriintuntuvasti tulkita niin, että rakkaus meidän tapauksessamme ottaa kaupunkitilan haltuunsa, vapauttaa sen ja muuttaa sitä luovalla voimallaan. Buber jatkaa: *"tunteet asuvat ihmisessä, mutta ihmisenkin asuu rakkaudessaan. Tämä ei ole vertauskuvallisuutta, vaan todellisuutta... rakkaus on vaikuttamista maailmassa"*.

Pysyvän olemus on rakkaus

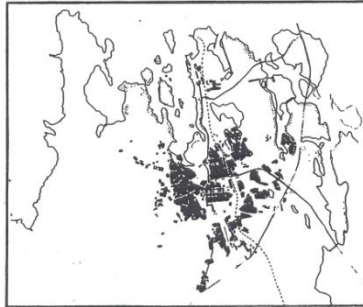
Mitä kehitys tarkoittaa?

Kehitys on prosessi, jossa suljettu avautuu – tai taitetaan auki ja jossa joku tekee tämän työn, kehittämisen tai avaamisen. Jotta tämä olisi mahdollista, täytyy olla sekä se, mitä kehitetään, ja se, joka kehittää. Se, mikä näin avataan, on jo olemassa nappuna, resurssina ja voimavarana. Tämän kaiken mahdollistamiseksi tulee olla jotakin, jota voidaan kehittää, ja joku, joka voi sitä kehittää. Tyhjää ei voi avata, tai kehittää.

Kehittäminen ei kuitenkaan ole vain jonkin avaamista – kuten jos kokoon rypistetty paperi avataan ja oiotaan niin, että se parhaassa tapauksessa on vain vähemmän rypyssä. Siinä on kuitenkin kyse samasta paperista, samasta substanssista oiottuna tai "levitettyinä", jossa aiemmin yhteen kurtistettujen välimatkat ovat kasvaneet.

1940-luku

1960-luku

1990-luku

Todellinen kehitys on myös moninaistumista. Se tarkoittaa, että se, mikä kehittyy, muuttuu tiiviimmäksi, sisäisesti kytkeytyneemmäksi ja yhä monimutkaisemmaksi.

Kehitys ei 1940-luvulta lähtien ole tarkoittanut kaupunkirakennuksen moninaistumista, vaan pikemminkin yksioikoistamista (*kuvat ovat vuoden 1997 yleiskaavaraportista*). Nopeuden kasvu (autoistuminen) on lisännyt etäisyyksiä, tai toisin ilmaistuna: aiemmin orgaaninen yhteiskuntakokonaisuus on mekanisoitu.

Otetaan siksi rypistetyn paperin "kehittämisen" vertauskuvan sijaan esimerkiksi siemen.

Biologit opettavat, että siemen sisältää kaiken tarvittavan sille, että se voi kehittyä kukaksi – suotuisissa oloissa – juurtua, kasvaa ja kukkia. Sen edellytykset ovat hyvä maa, auringonvalo ja vesi.

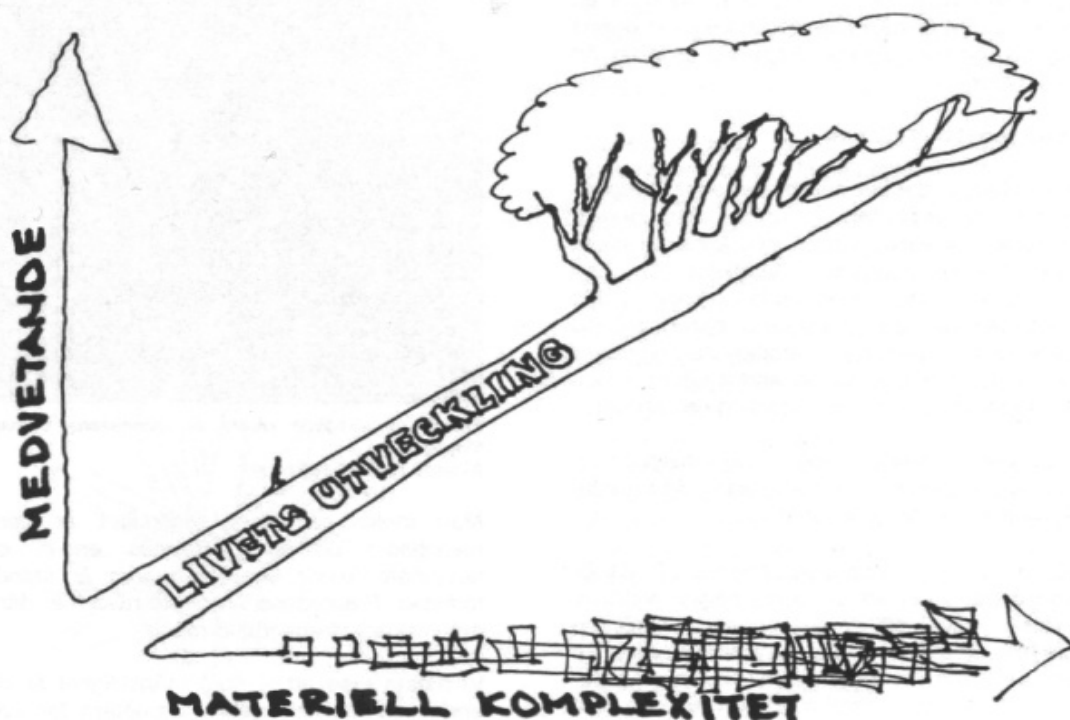
Pietarsaaren keskustassa on omaisuus, joka voi tuottaa korkoa, rikas fyysinen ympäristö joka voi elävässä tasapainossa kehittyä ja kukkia. (Ks. jakso *samanaikaisuudesta*)

Fyysikoiden mukaan maailmankaikkeudessa ei ylipäätään ole olemassakaan pysyviä rakenteita. Vakautta kylläkin on, mutta tälle vakaudelle on olennaista dynaamisten voimien tasapaino. ^{xxxix}

Bohm puhuu sisään kätkeytyvästä – pääteltävissä olevasta – järjestyksestä, joka ohjaa prosesseja. Siinä järjestyksessä kaikki sitoutuu ja vaikuttaa kaikkeen; jokainen osa on ratkaisevan tärkeä sekä kokonaisuudelle että kaikille muille osille. Itse prosessia hän kutsuu nimellä "holomovement", kokonaisuuden virraksi, jossa kaikki on yhteydessä kaikkeen. Prosessille on tunnusomaista, että se pyrkii kohti korkeampaa tietoisuutta. Korkeampi tietoisuus edellyttää kuitenkin aina yhä moninaisempaa materiaa. Sellainen on fyysikoiden kuvaama kaikkeus.

Samat edellytykset koskevat myös Pietarsaaren keskustaa.

Tätä tietoisuuden ja materian yhteyttä kutsuu **Pierre Teilhard de Chardin** "monimuotoisuuden ja tietoisuuden laiksi", jossa elämä kehittyy tietoisuuden (medvetande) ja aineellisen monimuotoisuuden (materiell komplexitet) vaikutuksessa.

Kuten nyt käynnissä oleva kaupungin rakentamisen prosessi, tarvitsevat kaikki prosessit energiaa. Energia on yksinkertaisesti kyky tehdä jotakin työtä, saada aikaan. Olemme jo tuoneet esille, että tämä voima ei ole muuta, kuin rakkautta. Rakkaus antaa elämälle merkityksen, ja se vuorostaan vapauttaa sen energian, joka ohjaa itse prosessia. Tavoitteen puute merkitsee tavoitteettomuutta. Tavoitteettomuudesta syntyy välinpitämättömyys, ja välinpitämättömyydestä tuhoavuus.

Bohm puhuu siksi kahdesta liikkeestä: jatkuvasta, luovasta liikkeestä ja hävittävästä liikkeestä, joka on tuhoavaa. Ensin mainittu tunnustaa elämän voimat ja inhimillisyyden. Toinen kiistää ne, ja haluaa - Faustin tavoin – korottaa itsensä olemisen yläpuolelle.

Faustin ja maanhengen keskustelussa Faust paljastaa halunsa kehittyä ja toteuttaa itseään, jolloin maanhenki tunnistaa Faustin "yli-ihmiseksi" ja kysyy "minkä vuoksi et halua tulla ihmiseksi, oikeaksi, inhimilliseksi olennoiksi?" Tiedämme, että Faust sen jälkeen tekee sopimuksen Mefistofeleen kanssa, joka esittäytyy sanoin: "Minä olen se henki, joka kieltää! Ja sen teen oikeudella; jokainen täällä itävä elämän siemen on kuoleman arvoinen".

Nyt käynnissä oleva kaupunkirakennusprosessi on suoraan meistä riippuvainen. Buber kuvaa sudetta seuraavasti (olen korvannut sanan "maailma" sanalla "Pietarsaari"):

"Pietarsaaren syntyminen ja katoaminen eivät ole minussa; mutta eivät ne ole minun ulkopuolellanikaan; niitä ei ylipäättään ole, ne ovat jatkuvasti tapahtuvia, ja tämä tapahtuminen koskee myös minua, minun elämäni, työtäni, valintojani, työtäni ja palvelujani. Mutta ne eivät ole riippuvaisia siitä "tunnustanko" tai "kiistäkö" minä Pietarsaaren olemassaolon sisimmässäni, vaan siitä, miten annan henkisen suhteeni Pietarsaareen tulla elämäksi, joka vaikuttaa Pietarsaareen – todelliseksi elämäksi..."

Kehityksen olemus on luomista: luoda, ja tulla luoduksi

Mitä on kestävä kehitys?

Ihminen ei *ole olemassa* – hän on koko ajan muodostumassa. Toisin kuin eläimet, jotka syntyvät lajiinsa, ja joita vaistot ohjaavat, on ihmisen ihmisyyys vain tulevan mahdollisuus.

Pietarsaarelainen voi valita olla olemassa kolminkertaisessa elävässä suhteessa. suhteessa Pietarsaareen ja sen rakentamiseen kaupunkina, suhteessa muihin kaupunkilaisiin – sekä yksilöinä että yhteisönä – ja suhteessa olemassaolon mysteeriin, siihen, jota filosofit kutsuvat absoluutiksi, fyysikot ”luovaksi, korkeammaksi älyksi” ja uskovat Jumalaksi, tähän *johonkin*, jota ei edes kaikki nimitykset hylkäävä voi sulkea ulos tilanteesta.

Martin Buber sanoo, että ihminen on todella olemassa vain sikäli, kun kaikki nämä suhteet ovat olennaisina olemassa. David Bohm sivuaa samaa puhuessaan ihmisen yksilöllisestä, sosiaalisesta ja kosmisesta ulottuvuudesta, tarkoittaen, että jokaisen näistä tulee saada sille kuuluva merkitys. Daniel Bell kääntää päätelmän ylösalaisin sanoessaan, että ”jos luonnollista maailmaa ohjaavat kohtalo ja tilapäisyys, ja teknistä järki ja haje, voi sosiaalisen maailman sanoa olevan olemassa vain pelon ja kunnioituksen kautta”.

Sosiaaliselle maailmalle tunnusomaista on nyt yksilökeskeisyys ja kollektivismi.

Yksilökeskeisyys ymmärtää ihmisestä vain osan, kollektivismi ymmärtää ihmisen vain joinkin osana. Kumpikaan ei tavoita ihmistä kokonaisuutena.

Yksilökeskeisyys, painottaessaan yksilön oikeutta yleisen edelle, näkee ihmisen vain suhteessa omaan itseensä. Kollektivismi taas ei näe yksilöä lainkaan - se näkee vain lauman, ja vaatii yhteiskunnan edun asettamista yksilön yläpuolelle.

Ensin mainitussa on ihminen typistetty, jälkimmäisessä piilotettu. Buber väittää, että sekä yksilöllinen että yhteisöllinen ovat pohjimmiltaan saman inhimillisen olemassaolon perusedellytyksen ilmenemisiä, vain eri vaiheissa. Tätä olotilaa kuvaa kosminen ja sosiaalinen kodittomuus. Lopputuloksena on päättämätön yksinäisyys.

Mainitsimme jo, että ainoa kestävä vaihtoehto on rakkaus. Rakkaus antaa (kuten Bohm asian ilmaisee) merkityksen, merkitys vapauttaa energiaa ja energia luo uutta materiaa: meidän kohdallamme uusia rakennuksia, katuja, toreja ja puistoja.

Facebookissa julkaistaan kuvia kaupungista, jota ei enää ole. Emme kuitenkaan voi siirtyä takaisin niihin aikoihin. Meidän on ymmärrettävä ne ”muistoina tulevaisuudesta”, mikä paradoksaalisesti tarkoittaa nykyajan ymmärtämistä menneisyyden syynä.. Haluan siksi vielä kerran alleviivata Pekka Toivasen sanoja, kun hän lainaa Johan Wolfgang von Goetheä yleiskaavassa 1998:

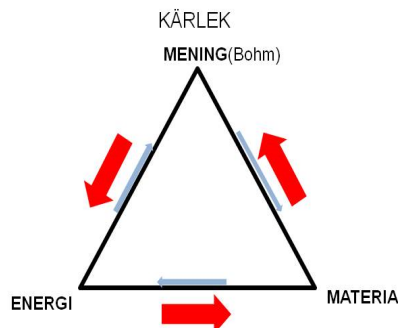
”Meillä ei ole oikeutta kaivata vanhaa,
vaan meidän tulee koko ajan pyrkiä uuteen,
jonka osat koostuvat niistä tuloksista,
joita eri sukupolvet ovat jättäneet jälkeensä”.
Campus Allegro toteutettiin tulevaisuuden muistona.

Romaanissa *Il Gattopardo* antaa ruhtinas Giuseppe Tomasi di Lampedusa sisarenpoikansa sanoa: ”Jotta kaikki voisi pysyä sellaisena, kuin se oli, on kaiken muututtava”. Pysyvyys edellyttää muuttuvuutta, pyhää epävarmuutta, jatkuvaa toimintaa... rakkautta.

Bohmin mukaan rakkaus on ainoa elämälle merkityksen antava voima.

Rakkaus antaa elämälle merkityksen, ja merkitys luo energiaa. Energia tuottaa uutta materiaa kaupunkirakentamiseen, ja tekee siitä aina tiiviimmän. Rikkaammin koostunut kaupunkirakenne luo

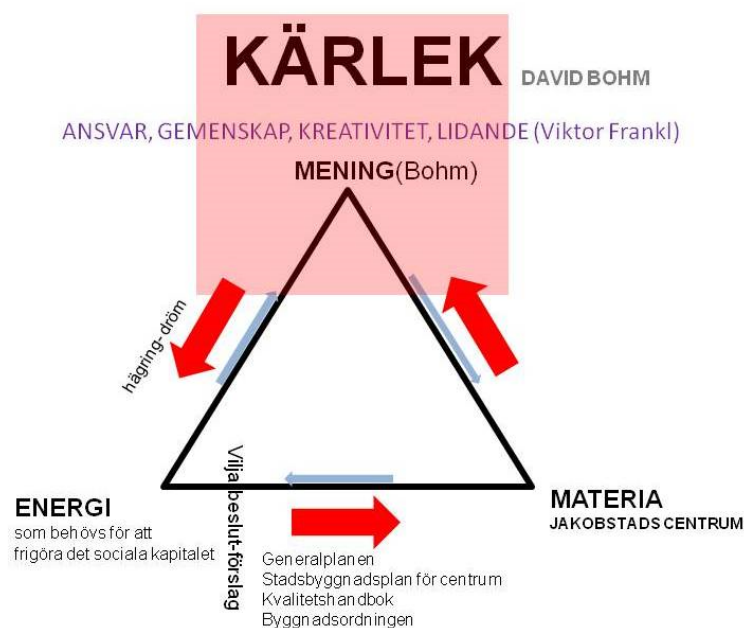
uutta merkitystä, joka vuorostaan tekee rakenteesta monipuolisemman ja tiiviimmän, mikä taas luo uutta merkitystä, joka.... jne.

merkityksen, energian ja materian kiertokulku

Viktor Frankl^{x1} kirjoittaa kirjassaan "Ihmisyyden rajalla", että merkitys ilmenee neljällä ihmiselämän alueella: **yhteisöllisyydessä, vastuussa ja luovuudessa**, ja myös **kärsimyksessä**. **Tässä rakkaus vaikuttaa, ja muuttuu olevaksi.**

Sovellettuna Pietarsaaren keskustan kaupunkirakentamisen suunnitelmaan yhdistettynä Viktor Franklin ajatuksiin saamme seuraavan kuvan (Murole/Wingren)

YHTEISÖ

Yhteisö yhdyskunnan vastakohtana tarkoittaa sitä energiaa, joka on meidän ihmisten välistä, "ihmisten yhteisöllisyyttä". Yhteisöissä (tai yhteisöjen moninaisuudessa) muodostuu "sosiaalinen pääoma".

Meidän on uskallettava kysyä, missä määrin Pietarsaari yhteiskuntana voi tulla yhteisöllisyyden kyllästäväksi, juuri sen, joka voi syntyä ihmisten välisenä, ja joka *samalla kertaa yhdistää heidät ja vahvistaa heistä kunkin omaleimaisuutta*. Yhteisöllisyydessä ei ole ensi sijassa kyse tunteista, vaan siitä, että ilmenee käytännössä, kouriintuntuvina asioina. Fyysinen ympäristö

(kaupungin keskusta ja sen ydin, vuosisatojen aikana muodostuneina) on tavallaan sellaisen käsitteen luonnos.

Asplund^{xli} väittää, että meiltä nykyään puuttuu aineelliset yhteydet siihen maailmaan, jossa elämme – meiltä puuttuvat paikat, ”aidot paikat”. Hänen mukaansa olemme paikattomia, ja se olotila tekee meistä muukalaisia elämässämme. Elämme maailmassa, jossa emme enää tunnista itseämme, ja sen vuoksi meitä ei tunnusteta. Hänen mukaansa ”*meihin tarttuu maailmantuska*” - pelottava ja epämiellyttävä kodittomuuden tunne, jatkuvasti muuttuvassa maailmassa.

Yleiskaava^{xlii} on yksiselitteinen ja velvoittava, kun puhutaan yhteiskunnan tahdosta. Kaupungin ydinkeskustasta sanotaan:

”Haluamme korostaa ydinkeskustan erikoislaatua ja samalla avata ja syventää sitä kokoontumispaikkana, kehittämällä siitä eheän, tiiviin ja monimuotoisen elinympäristön, joka edistää laajaa ja moninaista sosiaalista kanssakäymistä, aktiivista kulttuurielämää ja sosiaalis-taloudellista tasapainoa.

Haluamme vahvistaa alueen saavutettavuutta sekä kaunistaa ja kehittää katuja, toreja ja puistoja, jotta nämä kaupunkitilat ja niihin sijoittuneet toiminnot olisivat sopusoinnussa kortteleissa tapahtuvan tilan- ja ajankäytön kanssa.

Haluamme erityisesti vireyttää kaupunkielämälle ominaisia elämänrytmejä ja ajankäyttömuotoja, jotka mahdollistavat kokoontumis- ja vaihdantapaikojen täysiarvoisen käytön”.

Yleiskaavan tahdonilmaukset koskevat niitä toimenpiteitä, joihin Pietarsaaren kaupunki ryhtyy toteuttaakseen nyt tekeillä olevan kaupunkirakentamisen suunnitelman.

Edelleenkin on avoin kysymys se, miten hallinto, kauppa, kulttuuri ja yksityinen omistaminen, ostovoima, vapaaehtoiset yhteisöt ja asuntoyhtiöt voidaan ottaa mukaan rikastamaan yhteiskunnan pyrkimyksiä niin, että kaupungin keskustasta tulee oikea yhteisö.

Frankl mainitsee sanat Yhteisöllisyys, Vastuu, Luovuus ja Kärsimys.

VASTUU

Vastuu^{xliii} on ihmiselämän varsinainen olemus. Vastuu on kytköksissä ihmisen vapauteen, ja perustuu tietoisuuteen siitä, että jokainen ihminen on ainutlaatuisena korvaamaton, ja että jokaisen ihmisen tehtävä maailmassa on siksi yhtä ainutkertainen, kuin hänen mahdollisuutensa täyttää se tehtävä.

Vastuu takaa henkilön joukkoon kuulumisen.

Asplund sanoo, että kaikki inhimillinen käytös voidaan nähdä sosiaalisena vuorovastauksena, kaikki, paitsi epäsosiaalinen vastuuttomuus, joka karkeimmillaan tarkoittaa ”sosiaalisen tajun puutetta”.

LUOVUUS

Luovuudessa^{xliv} on pohjimmiltaan kyse siitä, että rajaton vaikuttaa rajatussa. Hajanaisen ja rajallisen maailman takana on todellisuus, josta valo virtaa kaikkialle. **Nikolaj Berdjajevin**^{xlv} mukaan ei luomisessa siksi ole kyse rajoitetun muotoilemisesta, vaan rajattoman paljastamisesta.

Taiteilijat ovat kautta historian aavistaneet tämän tulossa olevan todellisuuden, ja antaneet sille intuitiivisesti muodon. Löytöjään ovat tehneet ensin taiteilija, ja sitten tiedemies.

Pietarsaaren keskusta ja sen ydin näyttävät kartalla järjestetyltä maailmalta, katuineen, toreineen, kortteleineen ja istutuksineen, mutta kartta ei ole yhtä kuin todellisuus. Kartta esittää järjestetyn maailman, mutta järjestynyt maailma ei ole maailmanjärjestys. Maailma on luomus. Pietarsaari on luomus.

Luovuus on vahvasti sidoksissa siihen, miten yksilön persoonallisuus muodostuu. Berdjajevin mukaan ei luominen siksi ole mikään oikeus, vaan pikemminkin velvollisuus. Luodessaan ihminen muuttuu. Hän ei toteuta, hän toteutuu. Buber tiivistää tämän: "Se, joka luo, tulee luoduksi".

KÄRSIMYS

Luovuus on vahvasti sidoksissa kärsimykseen. Synnyttämiseen kuuluvat tahto, vastatahto, ahdistus ja pimeys, mutta myös valo, ilo ja onni.

Kestävä kehitys on sosiokulttuurinen prosessi, jolla on olennainen yhteys "sosiaaliseen pääomaan". Ratkaisevaa on, että prosessi on merkityksen täyttämä, ja että ihminen saa suhteessaan todellisuuteen ottaa vastuuta, luoda ja tulla luoduksi.

Lyhyesti ja ytimekkäästi: Pietarsaaren kestävä kehitys tarkoittaa Pietarsaaren rakastamista.

Koulutus on tänään suuntautunut pääasiassa tuotantoon^{xli}, maksettuun työhön. Tämä on antanut **Matti Bergströmille**^{xlvii} syyn sanoa, että "lapset ovat viimeisiä orjia". Hän sanoo, että koulutus tulisi sen sijaan suunnata opettamaan ihmistä tuntemaan maailmansa, ja rakastamaan sitä. "Rakastamaan oppiminen" on paradoksi; rakastamista ei voi opetella. Kuitenkin on Fromm sitä mieltä, että rakkaus on taidetta, ja että kaikki taiteenharjoittaminen asettaa tiettyjä, yleisiä vaatimuksia.

- Ensinnäkin tarvitaan kuria. Ilman kuria elämästä puuttuvat yhteydet, siitä tulee harhautunutta ja välttelevää.
- Toiseksi tarvitaan keskittymistä, sisäistä kokoamista. Keskittyminen on välttämätöntä, jotta taidossa voi kehittyä mestariksi.
- Kolmanneksi tarvitaan kärsivällisyyttä, kestävyyttä ja luottavaisuutta. Jos tuloksiin pyritään heti, ei päästä mihinkään. Joka todella uskoo siihen, mitä on tekemässä, ei kiiruhda.

SUHDETODELLISUUS

Buber sanoo, että ihmisen suhteessa maailmaan on positiivinen kaksijakoisuus. Minuudella on vastakumppani, *Sinä*, tai *Se*. Suhdetodellisuus on siksi on siksi kaksijakoinen "*Minä – Se*" ja "*Minä – Sinä*".^{xlviii} Etäisyys ja läheisyys.

Se-maailmaa voin tarkastella kuin esinettä, jota voi hallita, ja jonka voi määrittää. Pietarsaari voi siksi olla "*Se*-maailma", jota voin analysoida, suunnitella ja muokata; voin kuvailla Pietarsaaren ominaisuuksia ja pohtia niitä, ja niin saada tietoa Pietarsaaresta. Tämä suhtautumistapa on välttämätön, ja saattaa herättää minussa tunteita. *Prosessi on ehdottoman välttämätön, mutta se ei riitä*. Tunteet asuvat minussa, mutta voidakseni luoda jotakin olennaista, on minun asua rakkaudessani... rakkaudessani Pietarsaareen. Sellaista rakkautta ei voi ostaa.

^{xlix}Siksi on minun opittava tuntemaan Pietarsaari "*Minä-Sinä*"-suhteessa.

Minä-Sinä-maailmassa ei ole *Minä-Se*-maailman rajoja. Siinä muuttuvat tarkkailun etäiset, yksityiskohtaiset tutkimukset kokonaisuutena läsnäoloksi. Olen tekemisissä tämän toisen kanssa toisella, molemminpuolisella ja välittömällä tavalla. Siinä ovat pietarsaarelainen ja kaupungin aineellinen todellisuus toistensa käsissä, kumpaakin muuttavissa kohtaamisissa¹.

Pietarsaareen syvällisesti tutustuminen käsittää siksi paljon enemmän, kuin vain tietojen hankkimista ja analysointia. Sen, joka haluaa oppia tuntemaan Pietarsaaren, tulee oppia tuntemaan Pietarsaari samalla tavalla, kuin Abraham tunsi Saaran.

Abrahamilla oli Saarasta tieto ja mielipiteitä(hän oli elänyt Saaran kanssa koko Saaran elämän ajan), mutta olennaista oli, että, Abraham "tunsi hänet". Heidän suhteensa oli intiimi.^{li}

Meillä pietarsaarelaisilla tulee olla syvä yhteys kaupunkimme. Meidän on opittava tuntemaan Pietarsaari, ja se vaatii kovaa työtä. Vasta sitten voi mahdollon muuttua mahdolliseksi. Aivan kuin Abrahamin ja Saaran tapauksessa, kun mahdollon alkoi tapahtua.

Hedelmätönⁱⁱⁱ Saara tuli raskaaksi; jotakin täysin odottamatonta tapahtui. Saara synnytti pojan. Sen jälkeen häntä kutsuttiin ”Kuningattareksi”, eivätkä häntä enää ahdistelleet faaraot ja kuninkaat, jotka halusivat hänet haaremeihinsa.

Pietarsaari voidaan hedelmöittää; nyt käynnistetty projekti voi johtaa johonkin uuteen. Lopuksi tahdon valottaa ajatuksiani pietarsaarelaisista ja Pietarsaaren keskustasta otteilla **Antoine de Saint-Exupéryn kirjasta**ⁱⁱⁱⁱ ”Pikku prinssi”

Kirjassa on pitkälti kyse *Minän* ja *Sinä:n* suhteesta, kuten pietarsaarelaisen ja Pietarsaaren välillä. Se antaa myös ymmärtää, että ”*joka luottaa, ei kiirehdi*”^{iv}

Pikku prinssi kohtaa matkallaan ketun. Kettu ei voi leikkiä prinssin kanssa, koska se ei ole kesy. Kun pikku prinssi kysyy, mitä tarkoittaa olla kesy, vastaa kettu, että se on toiseen kiintymisen taito, ja jatkaa:

Olet aivan samanlainen pieni poika kuin satatuhatta muuta pikku poikaa. Enkä minä tarvitse sinua. Sen enempiä kuin sinäkään tarvitset minua. Minä en ole sinulle kuin kettu, samanlainen kuin satatuhatta muuta. Mutta jos sinä kesytät minut, me tarvitsemme toinen toisiamme.

Ja kettu jatkaa: -

”Minun elämäni on yksitoikkoista. Minä jahtaan kanoja, ja ihmiset minua. Kaikki kanat näyttävät samalta, ja kaikki ihmiset muistuttavat toisiaan Minun mielestäni se on melko pitkäväteistä. Jos kesyittäisit minut, toisi se valoa minun elämään. Tunnistaisin askelten äänen, joka olisi erilainen, kuin kaikki muut. Muiden askelet saisivat minut piiloutumaan maan alle. Sinun askelesi olisivat houkutteleva laulu, joka saisi minut nostamaan pääni kolostani. Katso! Näetkö tuon viljapellon? En syö leipää. Viljasta ei ole minulle iloa. Viljapelto ei saa minua ajattelemaan mitään, ja se on sääli! Mutta sinun hiuksesi ovat kuin kultaa. Siitä tule hienoa, kun olet kesyttänyt minut! Kullankeltainen vilja vie ajatukseni sinun luoksesi. Ja minä tulen rakastamaan viljassa suhisevaa tuulta...”

Kettu hiljeni, ja katsoi pikku prinssiä pitkään.

^{iv}*Ole kiltti, ja kesytä minut! Jos haluat ystävän, niin kesytä minut” jatkaa kettu, ja pikku prinssi selittää, että hän sen mielellään tekisi, mutta ei tiedä, miten edetä.*

”Sinun täytyy olla hyvin kärsivällinen, vastasi kettu. Ensin istuudut ruohikkoon, noin, vähän etäälle minusta. Minä tarkastelen sinua, etkä sinä sano mitään. Mutta päivä päivältä voit istua vähän lähemmäksi”...

Niin pikku prinssi kesyttää ketun, ja kun hänen sitten tulee aika lähteä, kettu itkee. Pikku prinssi ihmettelee, millaisen ilon ketun kesyttäminen muka toi, kun sen nyt pitää itkeä. Kettu on kuitenkin sitä mieltä, että ystävyys on hintansa arvoinen.

Minä tulen onnellisemmaksi, kun näen kultaisen viljan.

Luodossa 20. maaliskuuta 2020

Roger Wingren

(suomennos Ilmari Heinonen)

ⁱHenri Lefebvre: "Staden som rättighet" 1968

ⁱⁱNorman Kingsley Mailer (1923 -2007) amerikansk författare. Journalist, essäist, offentlig intellektuell, filmskapare, två ggr pullitzer pristagare

ⁱⁱⁱRitva Liisa Salmi överarkitekt Miljöministeriet: *"Jakobstads plankarta och beskrivning jämte referenskartor, bildar en helhet; om man endast studerar plankartan öppnas inte förståelsen av strategin. Det vore önskvärt att det inte med denna generalplan i fortsättningen går som för många andra planer: när man planerar åtgärder studerar man endast plankartan och bestämmelserna och glömmer beskrivningen, i vilken grunderna för lösningarna och planens "röda tråd" är presenterade".*

^{iv}

^v

^{vi}"Samtidighet. All tid är närvarande". "Varje tid bär det som hänt och det som skall komma. Tiden är det ofriaste.... Staden som var finns med i staden som är. Finns med hela tiden". Wava Stürmer

^{vii}Detroit var ännu på sextiotalet en stad som uteslutande byggde på bilindustrin. I dag är staden en spökstad

^{viii}sova, tillreda mat, äta mat, sköta barn, se på TV, ta emot gäster etc

^{ix}Till denna kategori hör bl.a kyrkorna av vilka många har verksamhet både dagtid och kvällstid, vardagar som helgdagar. I Centrum finns sju kyrkor: Stadens kyrka, Betaniakyrkan, Pingstkyrkan, Globe, Adventkyrkan, Metodistkyrkan, Ebeneserkyrkan. Dessutom finns föreningshus (som Svenska gården) En stor roll spelar "After Eight".

^xMin professor på ETH (Eidgenössische Technische Hochschule Zuerich) Bernhard Hoesli, som i nära samarbete med två professorer i konsthistoria och byggnadshistoria, Paul Hofer och Adolph Max Vogt, hävdade att stegen i planeringen är viktigare än blott och bart funktionen. Hoesli betraktade transparensen som en vislig och insiktsfull definition av de

grundläggande målen för arkitektoniskt arbete. "Transparens" skrev han, befriar, eftersom vi tillåter transparensen att se byggnader och strukturer i sammanhang och självständiga i förhållandet mellan "det historiska" och det "moderna".

^{xi}Åren 1992- 1993 var jag tillsammans med en dansk kollega Nordens representant i Europarådets (European Council) expertgrupp för utveckling av strategier för byggnadsskyddet. I detta arbete som ägde rum i Strasbourg formulerade jag denna bestämmelse, som sedan i arbetet med GP för Jakobstad införlivades i Generalplanen.

^{xii}ansikte av kött och blod, med hög och klar panna, förföriska ögon, en mun som kan sjunga och läppar som kan kyssa".

^{xiii}"Munnens Socialitet och andra essäer"

^{xiv}Holon är ett begrepp som ursprungligen myntades av författaren och filosofen Arthur Koestler. Begreppet betecknar en helhet som samtidigt är en del av en annan överordnad helhet. En atom är till exempel en holon, eftersom den är del av en molekyl som i sin tur är del av en cell som är en del av en organism och så vidare. Verkligheten kan således betraktas som ett nätverk av holoner, serier av helheter som blir del av andra helheter. Arthur Koestler menade, att världens alla ting och processer kan beskrivas uteslutande i form av holoner.

^{xv}Martin Buber

^{xvi}Johan Asplund skriver om asocial responslöshet, vilket i sin grövsta form innebär att man är "socialt medvetlös".

^{xvii}Henri Lefebvre 1969

^{xviii}Johan Asplund betonar särskilt behovet av ÄKTA platser, platser som växt fram och mognat under lång tid.

^{xix}Dante beskriver de likgiltiga på helvetets förgård, där de olyckliga själar befann sig, dessa som levt utan beröm och klander, dessa som himlen försköt för att inte fläckas därav och helvetesdjupet inte ville ha

^{xx}Dostojevskij: Anteckningar från källarhålet

^{xxi}Harald Andersin 1883-1936, finländsk arkitekt. Andersin studerade vid Dresdens tekniska högskola åren 1904-05 och utexaminerades som arkitekt från Polytekniska institutet i Helsingfors 1907. Andersin planerade ett antal "villor" längs Alholmsvägen, samt Strengbergs tjänstemannagård vid Sibeliusparken.

^{xxii}Ansiktets liv, allt det som omger ögonen och strålar ut från ögonen, är samlat i munnen. Munnen förtär och uppfyller alla uttryck som ansiktet är i stånd till, både i tal och, slutligen, i tystnaden bakom vilken talet tar sin tillflykt: i kyssen.

^{xxiii}Martin Buber: "Pfade in Utopia. Ueber Gemeinschaft und deren Verwirklichung".

^{xxiv}Just nu tänker jag på Storgatan 13, Villa Astrid, Irjala m.fl

^{xxv}där människan blir maskinens betjänt; där roboten blir artificiell människa och människan en levande robot. En värld där människor runtom i världen tillbringar tillsammans över 200 miljoner timmer om dagen bara på facebook

^{xxvi}Man spar inte tid genom att öka hastigheten. Man ökar avstånden.

^{xxvii}I samband med bostadsmässan i Jakobstad 1994 fanns ett projekt i slutet på Alholmsgatan.

^{xxviii}I Jakobstad av staket.

^{xxix}I den österländska staden fanns inget torg. Mötet mellan landsbygd och stad skedde i portarna.

^{xxx}Herman Knoflacher 1940...., Österrikisk diplomingenjör, föreståndare för institutet för transportplanering och teknologi vid det tekniska universitetet i Wien. Knoflacher är kritisk till bilen och följderna av den för den mänskliga gemenskapen. Bilen är för honom "som ett virus"

^{xxxi}Jan Gehl, född 17 september 1936 i Köpenhamn, dansk arkitekt och professor i stadsplanering. Jan Gehl utbildade sig på Det Kongelige Danske Kunstakademis arkitektskole i Köpenhamn, där han tog examen 1960. Jan Gehl är känd som i initiativtagare i början av 1960-talet till gågatan Strøget i Köpenhamn

^{xxxii}Berthold Lubetkin (1901-1990) Englands främsta arkitekt inom modernismen, belönad med RIBA Royal Gold Medal for Architecture.

^{xxxiii}Ur led är tiden; ve att jag är den som föddes att den vrida rätt igen (Hamlet)

^{xxxiv}Se inledning

^{xxxv}Det tyska ordet som karakteriserar hemlöshet är "Unheimlichkeit", ett ord för hemlöshet som även betyder att något är skrämmande, en obestämbar och obehaglig känsla av ångest i en värld som ständigt förändras.

^{xxxvi}David Joseph Bohm, 1917-1992 amerikansk-brittisk fysiker och filosof, som skrivit en nu klassisk bok om kvantfysikens tolkning. Bohm har även medverkat till mångpartikelteorin inom plasmafysiken. Dessa arbeten har inspirerat hans uppfattning om att världen numera måste uppfattas som en helhet och inte som en samling separata delar. Hans tankar om den moderna fysikens världsbild har alltsedan 50-talet väckt stor uppmärksamhet i den vetenskapliga och intellektuella världen.

^{xxxvii}Erich Fromm 1900 - 1980 var en tysk-amerikansk socialpsykolog, psykoanalytiker, sociolog, humanistisk filosof och demokratisk socialist. Han var knuten till kritisk teori inom Frankfurtskolan. I en mycket uppmärksam bok, *Kärlekens konst* (1958), argumenterade Fromm för att kärleken är något annat än en tillfällig emotion som förälskelse. Istället bör vi betrakta kärleken som en konst som kräver utveckling av egenskaper såsom tålmod, självdisciplin och mod. Han analyserade också orsakerna till bristen på kärlek i det västerländska konsumtionssamhället. Att bli förälskad betyder alltså inte att älska. Man kan bli förälskad och ändå hata.

^{xxxviii}Martin Buber 1878-1965, professor i religionsvetenskap och socialfilosofi, först i Tyskland och sedan i Israel. Hans mest kända verk är *Jag och Du* (1923), där han formulerar grunderna i sin relationistiska filosofi. centrum står hans uppfattning att människans värld har två grundläggande dimensioner, jag-du-relationen och jag-det-relationen.. I sin bok "Pfade in Utopia ,Ueber Gemeinschaft und deren Verwirklichung resonerar han kring möjligheterna att i samhället finna vägar till gemenskap.

^{xxxix}Denna insikt ligger väsentligt bortom den verklighetsföreställning som Newton utmålade

^{xl}Viktor Frankl, 1905- 1997 var en österrikisk neurolog och psykiatriker.

År 1942 gifte sig Frankl med sin första hustru, Tilly Grosser. Nio månader senare deporterades Frankl, hans hustru och hans föräldrar till Theresienstadt nära Prag. Frankl överlevde fyra koncentrationsläger inklusive Auschwitz. Under sin tid i koncentrationslägret förlorade han sin familj och hustru. Frankls metod var att identifiera en mening i livet till vil en man kunde förhålla sig positivt, för att sedan djupt föreställa sig resultatet

^{xli}Jag samtalade med Johan Asplund och läste hans böcker, när jag på 1990-talet skrev Generalplanen

^{xliii} *Responsibility, Vastuu, Verantwortung...*förmåga att ge svar

^{xliv} Skaparförmåga, Skaparkraft

^{xlvi} Nikolai Berdjajev betraktade sig som religions-, moral- och historiefilosof. Han såg friheten och skapandet som sina filosofiska huvudteman. Berdjajev var starkt präglad av Fjodor Dostojevskij, som han betraktade som en av sina främsta andliga inspirationskällor.

^{xlvii} Våra sammanlagda arbetstimmar i Finland är just nu under 10% av vår totala kollektiva livstid/år

^{xlviii} Mattias, "Matti" Bergström, 1922 -2014, finlandssvensk läkare och 1963-1989 professor i fysiologi vid Helsingfors universitet. Han var även docent i bioelektronik vid Tekniska högskolan, Helsingfors (Aalto universitetet)

^{xlvi} Jag-Det: ett subjekt-objekttänkande, en relation som bygger på erfarenhet av eller kunskap om ett objekt, i detta fall kunskap om Jakobstad

Jag-Du: kommunikationen mellan subjekt och subjekt, en omedelbar relation, där hela människans väsen är involverat.

xlix

ⁱ Min vän från Esse uttrycker problemet med skapandet så här: "He gaar int te skapa naating me föstånd, men uta föstånd gaar int e".

^{li} I den nya svenska översättningen av Bibeln "känner" inte Abraham Sara; han ligger med henne.

^{lii} Enligt den hebreiska grundtexten: Rotförstockad

^{liii} Den mångsidige ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY [1900–1944] var en fransk författare, pilot, matematiker, uppfinnare och diplomat. I dag mest berömd för sin sista bok, den poetiska och filosofiska sagan *Den lille prinsen* [*Le Petit Prince*, 1943], vilken också innehåller hans egna illustrationer. Boken tillägnas barnen och adresserar fundamentala frågor om livet och den mänskliga naturen. Som den mest översatta boken i fransk litteratur – utgiven på 260 språk och såld i över 140 miljoner exemplar – hör *Den lille prinsen* till världens största litterära klassiker.

^{liv} Jes 28:16

lv